

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

**Analýza regionálních změn v mluvním projevu dětí
s ohledem na zvukové změny**

**Analysis of regional changes in the speech of children considering the
sound changes**

Bakalářská práce

Liebichová Tereza

Česká filologie se zaměřením na ediční práci ve sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala pod odborným dohledem
Mgr. Michaely Kopečkové, Ph.D. a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a jiné
zdroje.

V Olomouci dne

Podpis

Chtěla bych poděkovat Mgr. Michaele Kopečkové, Ph.D., za ochotu a pomoc při psaní mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem školám, které mi poskytly možnost realizovat praktickou část bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat svým kolegům a kamarádům, kteří mi byli psychickou oporou a vždy mi pomohli.

OBSAH

ÚVOD	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Zvuková rovina češtiny	8
1.1 Segmentální rovina	8
1.1.1 Vokály	8
1.1.2 Konsonanty	11
1.1.2.1 Změny hlásek	13
1.1.2.2 Další hláskové změny	15
1.2 Suprasegmentální rovina	16
1.2.1 Mluvní tempo	16
2 Jazyk a nářečí	17
2.1 Národní jazyk	17
2.2 Nářeční roviny	19
2.2.1 České nářečí	20
2.2.2 Východomoravské nářečí	21
2.2.3 Slezské nářečí	22
3 Mluvený projev	23
3.1 Rysy dětského projevu	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
1 Zaměření práce	28
2 Materiál a metoda práce	29
2.1 Výběr škol	29
2.2 Výběr mluvčích	29
2.3 Materiál k výzkumu	30
2.4 Pořizování nahrávek	30

2.5	Výběr zkoumaných položek a postup při analýze	31
2.6	Fonetická transkripce.....	34
3	Analýza.....	34
3.1	Segmentální rovina	35
3.1.1	Kvantita vokálů.....	35
3.1.2	Realizace rázu	38
3.1.3	Asimilace před sonorami	41
3.1.3.1	Další hláskové změny	43
3.2	Suprasegmentální rovina	44
3.2.1	Mluvní tempo.....	44
3.3	Shrnutí výsledků analýzy.....	46
ZÁVĚR	48
ANOTACE	51
RESUMÉ	52
BIBLIOGRAFIE	53
Seznam grafů	56
Seznam obrázků	57
Seznam tabulek	58
Seznam Příloh	59

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zkoumat regionální změny v mluvním projevu dětí s ohledem na zvukovou rovinu jazyka. Téma jsem si vybrala s cílem zjistit, zda se již u dětí ve věku od osmi do deseti let vyskytují klasické regionální prvky stejně jako u dospělých. Ačkoliv podobná témata již byla zkoumána, zaměřují se převážně na dospělé nebo se omezují pouze na konkrétní oblasti. Ve své práci jsem se zaměřila na analýzu tří nářečních oblastí – české, východomoravské a slezské.

Práce je strukturována do teoretické a praktické části. V teoretické části se nejprve věnuji obecným informacím o zvukové stránce jazyka, konkrétně segmentální rovině – vokálům a konsonantům, hláskovým změnám a rázu. V suprasegmentální rovině jsem se zaměřila na mluvní tempo. Zde se opírám především o tradiční literaturu (Palková, 1994; Krčmová, 2008). Následně poskytuji krátký přehled o národním jazyce a jeho formách. Podrobněji se věnuji konkrétním regionálním prvkům ve třech vybraných oblastech. V poslední části krátce pojednávám o mluvním projevu, obecně se zaměřuji na specifika mluvy dětí.

V praktické části představuji zaměření a metodologii práce. Samotný výzkum je založen na čteném a spontánním projevu 21 dětí ze tří základních škol (tj. 7 dětí z každé školy). Zvolila jsem školy z větších měst ve vybraných dialektických oblastech, konkrétně Prahu pro českou, Uherské Hradiště pro východomoravskou a Ostravu pro slezskou nářeční oblast. Mým cílem je zjistit, zda děti v regionech vykazují zvukové jevy typické pro danou oblast. Pro své zkoumání jsem si vybrala především ty složky, v nichž rozdíl s ohledem na vybrané oblasti očekávám, tj. kvantitu vokálů, realizaci rázu, asimilaci znělosti před sonorami a případně další hláskové změny. Sekundárně pak analyzuji mluvní tempo dětí. Zajímá mě mimo jiné, zda bude mít právě mluvní tempo vliv na ostatní sledované jevy. Výsledky budu porovnávat mezi jednotlivými nářečními oblastmi, abych zjistila, zda odpovídají očekávaným nářečním specifikům.

S ohledem na vybrané jevy očekávám následující:

- V oblastech Moravy a Slezska se vyskytne častěji krácení dlouhých vokálů než v Čechách.
- Děti z Čech budou častěji realizovat ráz.
- Děti z Moravy a Slezska se v asimilaci před sonorami budou přiklánět ke znělým hláskám, zatímco děti z Čech budou upřednostňovat neznělé hlásky.
- Mluvní tempo dětí bude ve čteném projevu pomalejší ve srovnání s dospělými jedinci.

- Zkoumané složky se ve čteném a ve spontánním projevu budou lišit.

Zjištěná data porovnávám primárně s ohledem na místo pobytu (region dětí), čtený a spontánní projev a v některých případech i na pohlaví respondentů. K tomu také připojuji individuální specifika v případě, že to situace vyžaduje. V závěru své práce shrnuji dosažené výsledky a hodnotím, zda děti projevují regionální zvukové změny v souladu s očekávanými nářečními charakteristikami.

I TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části své práce systematicky shrnuji zvukovou rovinu jazyka. S ohledem na zaměření mé práce budu sledovat pouze některé složky zvukové roviny. Prvním aspektem bude segmentální rovina, konkrétně vokály s důrazem na jejich kvalitu a kvantitu, konsonanty a jejich následné hláskové změny, a nakonec budu pojednávat o rázu. Ze suprasegmentální roviny se zabývám mluvním tempem. V další části se věnuji nářečím a rozdílům mezi regiony, které se v projevu vyskytují. Následně se zaměřuji na analýzu mluvního tempa, kde budou popsány rozdíly mezi mluveným a psaným projevem. Zvláštní pozornost věnuji charakteristikám dětského projevu, přičemž identifikuji specifické rysy, které jsou pro mluvu této věkové skupiny příznačné. V následujících kapitolách se budu věnovat popisu výše zmíněných složek a teorie bude doplněna o konkrétní příklady.

1 Zvuková rovina češtiny

1.1 Segmentální rovina

Segmentální rovina reflektuje charakteristiku jazykové struktury na úrovni základních jednotek – hláska či foném (Palková, 2017)¹. V této části pojednávám o vokálech, především o jejich kvantitě, konsonantech a jejich hláskových změnách v mluveném projevu, a nakonec o realizaci rázu.

1.1.1 Vokály

Vokály představují významný prvek výslovnosti, jenž má klíčový význam pro správné pochopení. Jsou nositeli charakteristického zvuku v rámci jednotlivých slabik, přispívají k intonační kvalitě řeči a jsou zásadní pro korektní interpretaci mluveného projevu jako celku. V českém jazyce máme deset základních monoftongů. Pět krátkých: *a, e, i, o, u* a pět dlouhých: *á, é, í, ó, ú*. (Hůrková-Novotná, 1995, s. 17–18) Diftongy, neboli spojení dvou monoftongů, máme tři *au, eu, ou*, přitom *au* a *eu* se nacházejí převážně ve slovech přejatých (Palková, 1994, s. 170).

Z artikulačního pohledu můžeme vokály rozdělit podle čtyř faktorů:

- postavení jazyka v horizontálním směru – vznikají tak přední (*i-í, e-é*), střední (*a-á*) a zadní (*u-ú, o-ó*) vokály,

¹ <https://www.czechency.org/slovník/FONOLOGIE>

- postavení jazyka ve vertikálním směru – tím vznikají nízké (*a-á*), středové (*e-é, o-ó*) a vysoké (*i-í, u-ú*),
- tvar retní štěrbiny – máme tak zaokrouhlené (*o-ó, u-ú*) a nezaokrouhlené (*i-í, e-é, a-á*),
- postavení měkkého patra.

Na základě této klasifikace je vytvořen tzv. vokalický trojúhelník (viz Tabulka 1) (Palková, 1994, s. 46, 170).

Podle polohy jazyka	přední	střední	zadní
vysoké	í i		u ú
středové		é e	o ó
nízké		á a	
Podle postavení rtů	nezaokrouhlené		zaokrouhlené

Tab. 1 – Vokalický trojúhelník, základní klasifikace českých vokálů (Palková, 1994, s. 171)

Z akustického hlediska je podstatou vokálů tón, který je v základu označován jako F0 a je pro všechny vokály stejný. Odlišeny jsou od sebe pak tóny vyššího charakteru, tzv. formanty. Ty označujeme podle relativní výšky F1, F2 atd. Pro identifikaci hlásky jsou potřeba alespoň dva. Vertikální pohyb jazyka udává hodnoty F1 a horizontální pohyby jazyka odráží hodnoty F2. Hodnoty formantů se udávají ve frekvenčních pásmech, nejčastěji v Hz (Krčmová, 2017)².

Kvalita vokálů

Kvalita vokálů sice předmětem mého výzkumu není, ale pro úplnost teoretického výkladu jsem se jí i přesto rozhodla krátce uvést.

Kvalita vokálů pojednává o otevřenosti samohlásek. V češtině má být artikulace vokálů tzv. neutrální, tj. ani otevřená, ani zavřená. Odchyly se v tomto případě nejvíce objevují u předních vokálů, což má dopad na neprofesionální styl projevu (Palková, 1994, s. 324). Odchyly v otevřenosti/zavřenosti vokálů jsou charakteristické pro jednotlivé regiony. Již v Trávníčkově *Spisovně české výslovnosti* z roku 1940 se hovořilo o „široké“ výslovnosti *i* a *o*, charakteristické pro nespisovnou mluvu obyvatel Prahy. Jedná se o typickou výslovnost středočeského nářečí. Tato otevřená výslovnost se již objevuje i ve větších městech Moravy.

² <https://www.czechency.org/slovník/MONOFTONG>

Tento jev může být způsoben větším pohybem obyvatel a mísením dialektů. Na Moravě je naopak typická užší výslovnost vokálů *e-é, o* a *i-í* (Hůrková-Novotná, 1995, s. 19).

Kvantita vokálů

Délka vokálů představuje klíčový prvek při rozlišování významu slov (např. *rada* × *ráda*) a je zaznamenána přímo v písmu (Palková, 1994, s. 323). Tradiční fonetické a fonologické příručky (např. Palková, 1994; Krčmová, 2008) naznačují, že délka dlouhého vokálu je přibližně dvojnásobkem krátkého vokálu. Nicméně novější studie ukazují, že průměrná délka dlouhých vokálů je prodloužena pouze o tři čtvrtiny trvání krátkých vokálů. Podle výzkumů Skarnitzla, Podlipského a Volína je nejkratším z dlouhých vokálů vokál *í*, který je v poměru 1,29 : 1 oproti jeho krátkému protějšku. Jedná se o poměrně výraznou odlišnost ve srovnání s ostatními vokály, u kterých poměr činí 1,7 : 1 až 1,8 : 1 (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 51). Tyto výsledky byly potvrzeny ve výzkumech R. Skarnitzla a J. Volína (Skarnitzl, Volín, 2012, s. 9), K. Kalové (Kalová, 2019, s. 54) a M. Kopečkové (Kopečková, 2022, s. 70), z jejichž výsledků budu vycházet i ve své analýze (viz Tab. 2 v Kapitole 3.1.1).

V oblasti kvantity vokálů lze pozorovat dva jevy spojené s jejich nesprávnou výslovností. Krácení vokálů se obvykle objevuje především u již zmíněných vokálů *í* a *ú*, jejichž výslovnost je náročnější z hlediska artikulace ve srovnání s ostatními vokály (Hůrková, 1995, s. 21). Tento jev se nejčastěji vyskytuje na konci slov, nikoli v jeho základu (př. *vidím* [vid'ím]³, *jím* [jim]). Kromě toho lze také jev pozorovat v koncovkách jako -ého, -ému, -ího (př.: *loňského* [loňskeho], *kratšímu* [kratšimu]) (Palková, 1994, s. 323).

Druhým jevem je prodlužování vokálů, které se může vyskytovat na konci slova (*máte pravdu* [máte pravdú]), nebo uprostřed slova, kde často vzniká z emocionálních důvodů (*bože* [bóže]) (Tamtéž, s. 324).

Kvantitu vokálů také může ovlivňovat oblast, ze které mluvčí pochází. Na severní Moravě a Ostravsku je časté nerozlišování krátkých a dlouhých vokálů – jak na konci slova, tak v jeho základě (Hůrková-Novotná, 1995, s. 20). Z tohoto důvodu se zaměřuji především na kvantitu vokálů, jelikož ve své analýze sleduji děti z různých oblastí, kde se zkoumané jevy mohou objevit.

³ K ukázkám jevů používám fonetickou transkripci, která je blíže popsána v kapitole 1.6, kde jsou také vysvětleny potřebné značky.

1.1.2 Konsonanty

České konsonanty lze rozdělit do dvou základních skupin podle artikulačních a akustických charakteristik. První skupinu – obstruenty – lze charakterizovat tím, že se u nich vyskytuje plná překážka nebo zúžení a převažuje u nich míra šumových složek. Druhou skupinou jsou sonory (jedinečné hlásky), během jejichž tvoření nevznikají turbulentní šumové složky. Zúžení u nich není na tak vysoké úrovni nebo může docházet k úplnému uzavření, ale vzduch se dostane ven jinudy (např. dutinou nosní u nazál) (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 53). Sonory jsou v českém jazyce všechny znělé, přestože v jiných jazycích se nachází i neznělé varianty (německé dialekty anglického jazyka), a obstruenty můžeme dělit na znělé i neznělé (Tamtéž, s. 57).

Výslovnost konsonantů

Konsonanty můžeme rozlišit na základě čtyř charakteristik (Palková, 1994, s. 208–214; Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 61):

1. Místo artikulace – při tvoření souhlásek dochází k omezení nebo uzavírání výdechového proudu vzduchu na jednom ze sedmi míst v mluvním ústrojí. Na základě místa tvoření překážky tak vyčleňujeme obouretné/bilabiální souhlásky [m], [p], [b]; retozubné/labiodentální souhlásky [m̥], [f], [v]; zubodásňové/prealveolární přední, např. [n], [t], [c] a zadní dásňové/postalveolární, např. [č], [š], [ž]. Dalšími jsou patrové souhlásky – tvrdopatrové/palatální, např. [ň], [tʰ], [j] nebo měkkopatrové/velární, např. [k], [g], [x]. V posledním případě se jedná o hlásky hrtanové/laryngální – [h] a [ʔ].

2. Způsob artikulace – v tomto případě je rozdělení podle charakteru přepážky. V češtině rozlišujeme konsonanty závěrové okluzivy, které dále můžeme dělit na nazální, např. [m], [n] a orální, např.: [p], [b], [k]. Dále jsou polozávěrové/semiokluzivy, kam patří [c], [ʒ], [č]. Největší skupinou jsou hlásky úžinové, které se dále dělí na konstriktivy např.: [f], [s], [x]; vibranty [ř], [r], [ř]; aproximanty laterální [l] a centrální [j].

3. Postavení měkkého patra – nazální hlásky [m], [n], [ň] vznikají, když je měkké patro v klidové pozici, což umožňuje volný průchod do dutiny nosní. Dále se v závislosti na okolních hláskách tvoří i hlásky retozubné [m̥] a měkkopatrové [ŋ].

4. Postavení hlasivek – na základě přítomnosti nebo nepřítomnosti hlasu tvoříme hlásky znělé (např. [b], [g], [h]) a neznělé (např. [p], [k], [x]). Na základě této charakteristiky odlišujeme obstruenty od sonor ([m], [n], [ň], [j], [r], [l]) (viz výše).

Konsonanty jsou ve srovnání s vokály artikulačně náročnější, proto u nich dochází k častějším odchylkám buď z nedbalosti, nebo vlivem řečové vady. Sem nepatří jen špatně vyslovené konsonanty, ale také vady hlasu a neurotické potíže, které mají na řeč vliv. Mezi nejčastější řečové vady patří sigmatismus, kdy dochází k nedostatečné výslovnosti sykavek; rotacismus, ten se projevuje špatnou výslovností hlásky *r* a specifičtěji se v českém jazyce objevuje rotacismus bohemicus, v tomto případě se jedná o nesprávně vyslovené *ř*. Těmto problémům může pomoci logoped, tedy člověk specializovaný na nápravu komunikačních schopností. Vhodné je začít s nápravou co nejdříve, ale vady lze odstranit při správném tréninku i v pozdějším věku (Krčmová, 2008).

Některé konsonanty jsou tak náchylnější k oslabení v proudu řeči než jiné. Podle výzkumu uvedeného v časopise *Čeština doma a ve světě* se nejčastěji vyskytují redukce hlásek *v*, *j*, *h* v intervokalickém postavení, a dochází také k pravidelnému oslabení artikulace konsonantu *l* (Janoušková – Veroňová, 2008, s. 66–68). Ve výzkumu M. Kopečkové (2016) se u profesionálních mluvčích hlavního zpravodajství nejčastěji vyskytují redukce konsonantů *t*, *j*, *h*, *l* a *ch* (Kopečková, 2022, s. 81).

Ráz

Ráz – známý též jako tvrdý hlasový začátek – vzniká před slovy začínajícími na vokál. Jeho realizace je provedena tak, že hlasivky se při jeho realizaci nejprve pevně sevrou a následně se rychle uvolní (Krčmová, 2008).

Jeho nejčastější výskyt se v českém jazyce nachází před vokálem – na začátku slova samotného (v začátku promluvy), uprostřed slova po prefixu nebo po pauze. V češtině plní především roli hraničního signálu. Realizace rázu může mj. zabránit splynutí dvou stejných vokálů, jako např. *modrooký* – [modroʔokí] – [modrokí] (Palková, 1994, s. 325–326).

V českém jazyce je ráz tvořen fakultativně, jelikož jeho absence většinou nezpůsobuje nedorozumění, ale má vliv na kvalitu řeči, respektive na její kultivovanost. V jistých případech může ráz ovlivnit význam sdělení, např. *věděl a* [vjeďel ʔa], bez rázu může výpověď vyznít jako *věděla* [vjeďela] (Kopečková, 2022, s. 91).

V jiných jazycích se jedná o samostatnou hlásku (dánština), v dalších není zas tak častý a jeho používání je řídké (angličtina, francouzština) (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 75). V českém jazyce se za samostatnou hlásku, která by měla velký vliv na význam, nepovažuje. Lze jej zařadit mezi konsonanty s ohledem na jeho artikulační a akustické vlastnosti. Charakterizuje se jako „hlasivková explozíva“ (Kopečková, 2022, s. 26).

Ráz také může souviset s rychlostí mluvního tempa, přičemž může dojít k mylnému vyslovení (*tam oře* – [tamʔoře] × [ta moře]). Nářečí je další z vlivů, který může ovlivnit jeho realizaci (*k oknu* – [kʔoknu] × [goknu]). V běžné řeči se vytvoření rázu vyskytuje častěji v českých oblastech než na Moravě a ve Slezsku (Krčmová, 2017)⁴.

1.1.2.1 Změny hlásek

Ve své analytické části se věnuji především asimilaci znělosti hlásek před sonorami, která se může lišit s ohledem na různá nářečí. Vzhledem k tomu, že sleduji u dětí i další odchylky od výslovnosti konsonantů, představím kromě asimilace znělosti i další možné hláskové změny v češtině.

Za změny výslovnosti hlásek považujeme taková spojení konsonantů (popř. vokálu a konsonantu), při kterých jedna hláska ovlivní druhou, a to vede ke změně její charakteristiky (artikulační či akustické). K hláskovým změnám dochází nejčastěji z důvodu zjednodušení výslovnosti. Tyto modifikace mohou vzniknout buď při nedbalé výslovnosti (např. *elize* hlásek), nebo je změna standardní (např. asimilace znělosti v kombinaci dvou obstruentů) (Krčmová, 2008).

Asimilace

Asimilace, též nazývaná *spodoba*, představuje proces, při němž se dva konsonanty sbližují a nabírají společné vlastnosti. Nejčastěji se setkáváme s kontaktní asimilací, kde konsonanty stojí přímo vedle sebe a vzájemně se ovlivňují. Také může probíhat přes hranici slov (Krčmová, 2009, s. 90). Asimilace v češtině může probíhat progresivním způsobem, kdy je souhláska / souhlásková skupina ovlivněna hláskou první – *příklad* [příklat], nebo v češtině častěji regresivním způsobem, kdy jsou výsledné souhlásky ovlivněny hláskou druhou – *kde* [gde]. Asimilaci můžeme dělit podle parametrů konsonantů: asimilace místa artikulace, asimilace způsobu artikulace a asimilace znělosti (Skarnitzl, Šturm, Volín, 2016, s. 73).

Asimilace znělosti

Tento jev reprezentuje výraznou fonetickou změnu hlásky, při níž dochází k substituci jedné hlásky za druhou. Projevuje se již v pravopise, kde lze identifikovat původní morfologickou strukturu a zároveň je znám jeho zvukový obraz, odlišný od jeho vizuální podoby. Tato tendence k asimilaci v případě shluků hlásek s odlišnou znělostí je logická, vzhledem k náročnosti spojené s výslovností dvou hlásek s odlišnou znělostí. Právě z tohoto

⁴ <https://www.czechency.org/slovník/R%C3%81Z>

důvodu patří tato fonetická modifikace mezi běžné jevy v rámci českého jazyka (Skarnitzl, Štrum, Volín, 2016, s. 74).

Při asimilaci znělosti je třeba rozlišovat mezi obstruenty a sonorami. U souhlásek, které tvoří páry (obstruentů), dojde ke změně znělosti v závislosti na druhé hlásce (znělá + neznělá = neznělá + neznělá: *zpěvák* [spjevák]). Naopak u jedinečných hlásek (sonor) se znělost nemění (neznělá + sonora = neznělá + sonora: *směnit* [smněnit]) (Palková, 1994, s. 328).

Podle Palkové (1994) se v asimilaci znělosti nedopouštíme chyb tak často. Případné odchylky se vyskytují spíše v nářečích, především na Moravě, např.⁵ *jsme* – [(j)sme] – [zme]. Tento jev se také projevuje na hranici slov, zejména u jedinečných hlásek, v oblasti Moravy a Slezska, proto budu očekávat, že se tyto situace objeví u dětí z Uherského Hradiště a z Ostravy⁶. Příkladem může být výslovnost ve spojení *lov ryb* – [lof rip] – [lov rip]. Občas v důsledku neznalosti normy může dojít k nadměrné péči o výslovnost, a vznikají tak někdy chyby jako přehnaná korekce, např. *pět bodů* – [pjed bodů] – [pjet podů] (Palková, 1994 s. 329).

Na podobné podstatě jedinečných hlásek, funguje v asimilaci znělosti konsonant *v*. Hláska sama o sobě nezpůsobuje asimilaci, a můžeme tak pozorovat chybné utvoření v nářečí ve spojení (např. *k vodě* – [k voďe] – [g voďe]) (Palková, 1994, s. 330).

Odlišnosti v asimilaci znělosti s ohledem na nářečí pozorujeme u skupiny *sh*. Zejména v Čechách převládá progresivní asimilace *shodili* [sxoďili], na Moravě a Slezsku je naopak preferována regresivní asimilace *shodili* [zhodili] (Tamtéž, s. 330).

Asimilace artikulace

V rámci této fonetické změny dochází k přizpůsobení hlásek. Tato modifikace především ovlivňuje změnu místa a způsobu artikulace s cílem zjednodušení výslovnosti. Je třeba zdůraznit, že v případě spojení dvou slov nebo prefixu a základu není žádná asimilace artikulace považována za normativní, naopak uvnitř slova (slovní základ a sufix) je zjednodušená výslovnost standardní (Palková, 1994, s. 332).

Asimilace místa tvoření se projevuje změnou místa artikulace vlivem následujícího konsonantu. Nejčastěji se v češtině jedná o změnu z prealveolárního *n* na velární [ŋ] před *k*, *g*, např.: *Kongo* [koŋgo], *venku* [veŋku]. Méně často dochází ke změně z bilabiálního *m* na

⁵ Znárodnění: *příklad* – správná výslovnost – chybná výslovnost

⁶ Více k výběru participantů a oblastí, z nichž pochází, v metodologii.

labiodentální [m] před *v, f*, např.: *tramvaj* [tramvaj], *nymfa* [nimfa]. Změna místa tvoření se objevuje i u alveolárních a palatálních okluziv, např.: *špatně* [špatně] (Krčmová, 2017)⁷.

V **asimilaci způsobu tvoření** dochází k sblížení způsobu artikulace sousedních hlásek a je téměř vždy ortoepicky chybná. Probíhá například mezi dvěma závěrovými a úžinovými alveolárami, např. *pošta* [počta]. V některých případech při výslovnosti vznikne jen jedna afrikáta např. *větší* [vječí]⁸. Za neortoepickou se považuje výslovnost nazály a sykavky jako semiokluzivy – *menší* [menčí] (Tamtéž).

1.1.2.2 Další hláskové změny

V této kapitole krátce pojednám o hláskových změnách, které se mohou také objevit v mluveném projevu.

Disimilace je opakem asimilace a není tak frekventovaná. Projevuje se především v nářečí, kdy dochází k hláskové změně (např.: *doktor* [doxtor]). Tato změna se často řadí mezi sporadické změny – neobjevuje se v celých jazykových systémech, ale pouze v jednotlivých slovech (Krčmová, 2009, s. 91).

Hiát je modifikace, která se objevuje v prostoru mezi dvěma vokály uprostřed slova. Existují různé varianty, jak kombinaci dvou vokálů realizovat (Palková, 1994, s. 147; Krčmová, 2009, s. 91):

- A. diftong – např. ve slově *louka* [lōuka],
- B. výslovnost s rázem – např. *naučit* [naʔučit],
- C. výslovnost bez rázu – např. *chaos* [xaos],
- D. hiát – nejčastěji v přejatých slovech, kde jsou vokály v heterosylabickém postavení a první z nich je *i*. V takovém případě se vkládá hiátová souhláska *j*, např. *studium* [studijum].

Metateze je pojmenování pro změnu polohy hlásek nebo slabik. Můžeme pozorovat např. (Palková, 1994, s. 146):

- A. ustálený historický vývoj *melko* → *mléko*,
- B. přeskupení sousedících hlásek *velryba* [verliba],
- C. přeskupením hlásek nesousedících *permanentka* [pernamentka].

⁷ <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE>

⁸ Zde se jedná o ortoepicky povolenou reciproční změnu.

Časté příklady můžeme sledovat v samotných nářečích, kde se metateze hlásek usadila a slova jsou tak používána běžně, jejich výslovnost však není spisovná, např. *lžička* [žlička] (Krčmová, 2008).

Elize je vypouštění hlásek. Je považována za nespisovnou formu výslovnosti, ovšem je běžně používána. Příkladem mohou být (Palková, 1994, s. 146):

- A. vypuštění vokálů: *materiál* [matrijál],
- B. vypuštění konsonantů: *dvanáct* [dvanác],
- C. vypuštění slabik: *jablko* [japko], *nějaký* [ňákí].

Proteze se naopak projevuje přidáním hlásky, především na začátek slova před vokál *o*. Tento jev je typický pro české nářečí, např. *okno* [vokno]⁹ (Palková, 1994, s. 147).

Epenteze je také vkládání hlásek, ale doprostřed slova. Nejčastěji se přidávají vokály a méně často (jen nářečně) konsonanty: *osm* [osum], *ponrava* [pondrava]¹⁰ (Tamtéž).

Poslední hláskovou změnou je **spojení dvou foneticky stejných souhlásek** uvnitř slova. Normy se řídí třemi možnostmi výslovnosti (Palková, 1994, s. 327):

- A. nutná dvojí výslovnost odlišující význam: *racci* [raci],
- B. doporučená jednoduchá výslovnost: *panna* [pana],
- C. výslovnost dvojí i jednoduchá: *vyšší* [viší] / [višší].

1.2 Suprasegmentální rovina

Mluvní projev není omezen pouze na realizaci samotných hlásek, ale ovlivňují jej také prvky zvukové stavby, které formují celkový dojem z mluveného projevu a působí na jeho srozumitelnost. Tyto prvky nazýváme suprasegmentálními jevy a zahrnují intonaci, resp. melodii, frázování, mluvní tempo, slovní a větný přízvuk a takt (Lotko, 2004, s. 63). Já se ve své práci věnuji pouze mluvnímu tempu, které zkoumám především kvůli jeho případnému vlivu na další pozorované složky.

1.2.1 Mluvní tempo

Mluvní tempo je jednou ze zvukových kvalit, které vedou ke vzniku příznakových (emočních) forem výpovědi (Palková, 1994, s. 317). Tempo řeči můžeme rozdělit na národní a individuální (Lotko, 2004, s. 68). Individuální nebo emocionální naladění mluvčího může

⁹ V hanáckém nářečí se může vyskytnout varianta *Olomouc* [holomóc].

¹⁰ *Ponrava* (druh larvy) je změna nestandardní, kdežto *osm* je změna standardní.

ovlivnit celkový projev. Rychlejšího mluvního tempa se dá povšimnout u osoby, která je emočně rozladěná nebo je temperamentnější povahy. U osob váhavějších či melancholických se dá pozorovat projev pomalejší. Rychlost také může udávat věk mluvčích nebo dokonce pohlaví. Ženy se častěji vyjadřují rychleji než muži (Bartošek, 2000, s. 78; Lotko, 2004, s. 68). Některým národům se připisuje rychlá mluva, jako tomu je u Francouzů či Japonců. Naopak jazyky polynéské bývají označovány za pomalejší. Čeština se řadí mezi jazyky s průměrným tempem, které činí přibližně 5 slabik za sekundu. Při zvýšeném mluvním tempu dochází ke zkracování slov, což může ovlivnit srozumitelnost projevu. Příliš pomalá řeč naopak může působit na posluchače nezáživně (Lotko, 2004, s. 68). Rozdíl v mluvním tempu s ohledem na nářečí zkoumal M. Rompotl (1958, s. 83). Jeho výsledky ovšem potvrzují, že v mluvním tempu záleží především na charakteristice mluvího než na místě původu.

Mluvní tempo bývá často vyjadřováno v jednotkách počtu slabik za sekundu (sl/s). Další variantou je tempo artikulační, které zahrnuje pouze dobu samotné promluvy, bez zahrnutí pauz (Balkó, 2005, s. 185). Z. Palková ve své knize *Fonetika a fonologie češtiny* udává průměrné hodnoty odvozené z výzkumů M. Rompotla (1958), J. Bartoška (1974), V. Štěpánkové (1985) a J. Sedlákové (1989). Z této průměrné hodnoty stanovila průměrné mluvní tempo na 4,89 sl/s a maximální tempo 6,67 sl/s (Palková, 1994, s. 318). V novějších analýzách, které jsou provedeny např. J. Veroňkovou (2018) a M. Kopečkovou (2022), se autorky věnovaly mluvě vybraných televizních moderátorů. Průměrné hodnoty mluvního tempa byly zjištěny kolem 5,7 sl/s, což je považováno za rychlejší (Kopečková, 2022, s. 133).

V analýze mluvního tempa u dětí očekávám významně nižší tempo, zejména v rámci čteného projevu. Spontánní projev může být oproti čtenému rychlejší, ale u něj naopak očekávám tvoření delších pauz.

2 Jazyk a nářečí

V této kapitole se nejprve věnuji představení národního jazyka a následně se zaměřuji na nářeční oblasti. Detailněji prezentuji specifické skupiny dialektu, které jsou předmětem mého zkoumání – konkrétně české, východomoravské a slezské nářeční varianty.

2.1 Národní jazyk

Podle Jana Chloupka (1971) lze definovat národní jazyk jako soubor jazykových prvků, které příslušníci jednoho národa používají při přirozeném vzájemném dorozumívání. Náš národní jazyk vznikl přirozeným vývojem a můžeme sledovat jeho proměny přibližně od 10. až

11. století. Rozmanitost národního jazyka se projevuje v jeho různých variantách. Pro národní jazyk a jeho různé podoby je používám výraz „jazykový kód“ (Bogoczová, 2009, s. 18).

Varianty národního jazyka rozlišujeme především podle spisovnosti. Proti sobě tedy stojí spisovná čeština a všechny ostatní možnosti jazyka, které nejsou spisovné – dialekty, běžná mluva, slang a argot (Bogoczová, 2009, s. 25).

Spisovný jazyk představuje jedinou standardizovanou a formálně organizovanou variantu národního jazyka (Chloupek, 1996, s. 35). Vytvářel se současně s regionálními dialekty, sám o sobě vychází z nářečí středočeského. To lze vysvětlit tím, že Praha a její okolí byly středem ekonomického, kulturního a politického dění celé země. Je důležité si uvědomit, že i když spisovný jazyk vychází z nářečí středočeského, není s ním zcela ztotožněn (Cuřín, 1964, s. 160). Podle I. Bogoczové jsme se naučili používat minimálně dvě různé varianty našeho národního jazyka, a tedy jsme všichni diglosními jedinci (Bogoczová, 2009, s. 19). Dva nejčastěji užívané jazyky, kterými disponujeme, jsou primární jazyk, který nám předávají naši rodiče od nejútlejšího věku, a spisovný jazyk, který nás učí ve školách. V neposlední řadě je nutno zmínit, že spisovná čeština se objevuje jak v psané, tak i v mluvené formě. V mluvené formě používáme termín *hovorová čeština* (Tamtéž, s. 20). Využití spisovného jazyka můžeme sledovat především v oficiálním sdělování, odborných pracích apod. Jeho používání v soukromých konverzacích je minimální (Krčmová, 1997, s. 162).

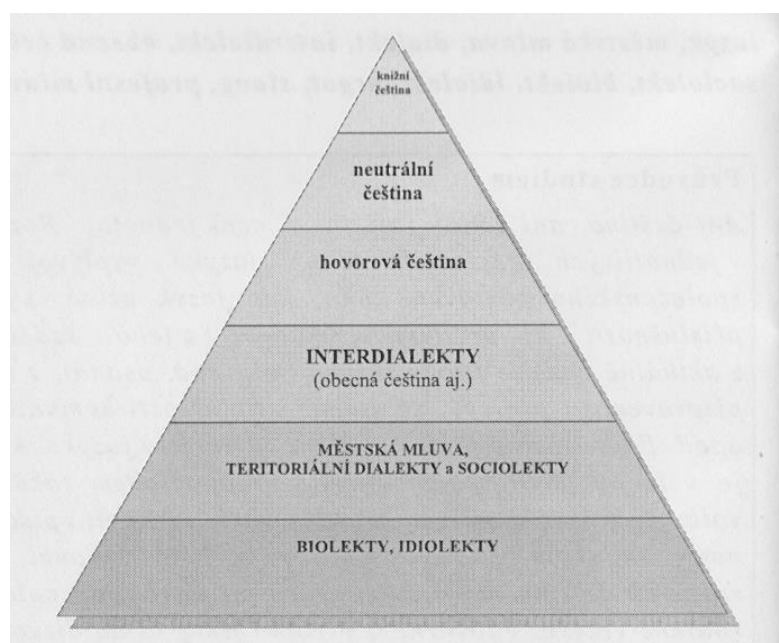
Druhou stránkou národního jazyka jsou formy nespisovné češtiny. Mezistupněm mezi hovorovou češtinou a interdialekty je běžně mluvené čeština, která se specifikuje souhrnem spisovného i nespisovného jazyka a vyskytuje se především v mluvené podobě (Bogoczová, 2009, s. 24).

Za interdialekty, jinak také nadnářečí, můžeme označit všechny společné znaky jednotlivých nářečí. Interdialekt vzniká jejich mísením, které je zapříčiněno pohybem obyvatel a kontaktem se spisovným jazykem. Můžeme tak dále mluvit například o obecné češtině. Nadnářeční rysy zde zahrnují jevy, jako například *oni hledají* [oňi hledaj], *okno* [vokno], *mléko* [mlíko] atp. Specifika na Moravě a Slezsku nejsou tak jednotná jako v Čechách, nicméně lze pozorovat změny jako *shodit* [zhod'it], *louka* [lúka] apod. (Cuřín, 1964, s. 163, Bogoczová, 2009, s. 21–22). Jazykové úžeji vymezené jsou pak dialekty, které zahrnují již konkrétní specifika pro danou (i menší) oblast. Více se dialektům věnuji v další kapitole.

Do mluvy mimo standardní normy patří i slang, který obvykle vzniká v rámci specifických skupin lidí se sdílenými zájmy, jakými mohou být zaměstnání, sport nebo koníčky.

Zde spadají pojmy jako *vízo* (vysvědčení), *bedna* (stupeň vítězů), *světla* (zvířecí oči) a podobně. Tyto termíny často vycházejí z odborných výrazů, přičemž dochází k jejich zkomolení, zkrácení a podobným modifikacím. Argot je rovněž omezen skupinou lidí, ale jedná se o sociální rozdělení. Jeho funkcí je zastřít skrytý význam určitých pojmů. Zde patří například skupiny zločinců, jejichž termíny jsou dnes běžně používány – *odprásknout* (zastřelit), *fízl* (policista), *stříkačka* (pistole) (Tamtéž, s. 23).

Rozvrstvení jazyka dle výše řečeného ilustruje obrázek níže.

Obr. 1 – Grafické zobrazení národního jazyka (Bogoczová, 2009, s. 18)

2.2 Nářeční roviny

Dialekty jsou pevně spojeny s konkrétní lokalitou, což umožňuje mj. identifikovat původ mluvčího. Promíchávání nářečí začalo až s industrializací regionů a zvýšeným pohybem obyvatel. Původně se mísení odehrávalo převážně v Praze a jejím okolí, proto jsou dialekty běžnější na Moravě a ve Slezsku, kde byl rozvoj spisovné češtiny pomalejší (Krčmová, 1997, s. 164).

Na území České republiky lze identifikovat čtyři základní nářeční skupiny (viz Obrázek 2 níže), rozdělené podle geografického umístění. Tyto skupiny se dále skládají z menších podskupin – tzv. mikrodialektů. Primárně tedy vyčleňujeme nářeční skupinu českou, středomoravskou (nebo také hanáckou), východomoravskou a slezskou. V pohraničních oblastech, kde historicky žili obyvatelé s německým/rakouským nebo polským původem,

nenalzáme specifická nářečí, a proto tyto oblasti označujeme jako nářečí s různorodým charakterem (Bogoczová, 2009, s. 58).

V dalších kapitolách se budu zabývat pouze nářečními skupinami, které jsem zkoumala ve své praktické části – českou, východomoravskou a slezskou. U každé skupiny definuji polohu a krátce pojednám o jejich typických dialektických jevech. Jelikož se ve své práci soustředím na zvukovou rovinu, budu pojednávat především o ní.

Obrázek 2 – Mapa nářečí České republiky¹¹

2.2.1 České nářečí

České nářečí se na celém území charakterizuje interdialektem – obecnou češtinou. Následně lze tuto oblast rozčlenit do několika mikrodialektů. Nářečí středočeské oblasti zahrnuje Prahu, Beroun, Kolín a další. Jihozápadočeské nářečí pak zahrnuje obce Plzeň, Rokycany, ale i Tábor, Písek, Jindřichův Hradec a okolí. Oblast severovýchodočeského nářečí zahrnuje lokality kolem Hradce Králové, Ústí nad Orlicí a Jaroměř. Sem patří také podorlický, náchodský a svitavsko-lanškrounský region, až po Moravskou Třebovou. Posledním segmentem je jihovýchodočeské, neboli českomoravské nářečí, které se územně nachází již na Moravě. Konkrétně se jedná o úseky žďársko-bystrický a jihlavský (Bogoczová, 2009, s. 60).

¹¹ Zdroj: Kloferová S. (2017): NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/N%C3%81%C5%98E%C4%8CN%C3%8D%20SKUPINA>

Česká nářečí se vyznačují několika specifickými lingvistickými jevy (Bachmannová, 2017¹²; Bogoczová 2009, s. 68):

- diftongizace *y/i* na *ej* – *milý* [milej], *hloupý* [hloupej],
- zúžení *é* na *í*, např. *mléko* [mlíko], *lehké* [lexkí],
- protetické *v* před *-o*, např. *okno* [vokno], *otevřít* [votevřít],
- progresivní asimilace *sh* – *shodili* [sxoďili], *shnít* [sxňít],
- zaniknutí konsonantu *l* v *l*-ových přičestích maskulin – *lehl si* [lex si], *četl* [čet],
- koncovky *-ma*, *-ama*, *-ema* v příkladech *se souseďy* [se sousedama], *s velkými nohami* [s velkejma nohama]¹³.

Společným rysem českého a slezského nářečí je jak krácení koncovek v některých pozicích, např. *rohlík* [rohlik], tak i dloužení vokálů v přízvučných slabikách *pivo* [pívo] (Lamprecht, 1976, s. 19).

V praktické části u dětí očekávám charakteristické projevy českého nářečí především ve tvoření znělostních asimilací, realizaci rázu (viz Kap. 1.1.2) a ve spontánním projevu především výskyt charakteristického protetického *v*-, typické středočeské koncovky a úženi.

2.2.2 Východomoravské nářečí

Skupina východomoravského nářečí, známá také jako moravskoslovenská, zahrnuje valašskou podskupinu na území Valašského Meziříčí, Rožnova pod Radhoštěm a Horní Bečvy, přes hranice se Slovenskem až po Vsetín a Vizovice. Dále je jižní neboli slovácká podskupina, která se rozkládá od Uherského Hradiště po Bílé Karpaty a okolní oblasti (Bogoczová, 2009, s.78–79).

Pro východomoravské nářečí jsou typickými rysy (Tamtéž, s. 80.):

- dvojí výslovnost *i/y*, kde po sykavkách a *ř* je výslovnost tvrdá *život* [žyvot],
- zakončení na *-um* v genitivu pl. *koní/koňů* [koňum] a *-ech* v lokálu pl. *koních* [koňex],
- infinitiv zakončený na *t'* – *chodit* [chod'it'],
- nezúžené *é* v základu slova i v sufixech: *obléct* [obléct], *dobré* [dobré],
- regresivní asimilace *sh*, – *shodli* [zhodli], *shnít* [zhňít],

¹²<https://www.czechency.org/slovník/%C4%8CESK%C3%81%20N%C3%81%C5%98E%C4%8CN%C3%8D%20SKUPINA>

¹³ S tímto jevem se však setkáváme i na východě ČR.

- krácení dlouhých vokálů, tzv. moravská krátkost¹⁴,
- převažuje znělá výslovnost před sonorami na hranici slov *s milou* [z milou], *k večeri* [g večeri],
- méně časté užívání rázu.

Na tomto území také neproběhly historické změny, které se mohou projevat např. (Tamtéž, s. 80–82):

- neprovedenou změnou *-ej* na *-aj* – *nejlepší* [najlepší],
- *u v i* – *já chci* [já chcu],
- *a v e* po měkkých konsonantech – *vaše* [vaša],
- výslovností měkkého *l'* – *vlk* [v'lk],
- také spojkou *lebo* místo klasického *nebo*.

Od slezského nářečí se odlišuje například slovním přízvukem, který se ve východomoravském nářečí místy zachoval na první slabice, jak je v češtině standardní, [dohromady] (Kloferová, 2017)¹⁵.

U dětí předpokládám realizaci výše zmíněných specifik, především v oblasti realizace rázu, asimilace znělosti před sonorami, znělé výslovnosti skupiny *sh* a kvantity vokálů.

2.2.3 Slezské nářečí

Poslední zde diskutovanou skupinou je slezské nářečí. Jeho jednotlivé mikrodialekty jsou slezskomoravský, který zahrnuje oblast kolem Ostravy a Frýdencko-Místecka a sahá až po Moravkoslezské Beskydy, kolem Frenštátu pod Radhoštěm, Trojanovic apod. Na druhé straně pak dosahuje až k západní části kolem Opavy. Druhá podskupina, slezkopolská, se nachází na Těšínsku, kde se přejímají polská slova a začleňují se do místního dialektu (Bogoczová, 2009, s. 89–90).

Typickými rysy slezského nářečí jsou (Bogoczová, 2009, s. 95–99; Balhar, 2017¹⁶):

- spojka *bo* místo klasického *nebo*,
- používání vícevýznamového *jak* [co bude jak to nevijde],

¹⁴ Jedná se o jev, který vznikl z vývoje kvantity vokálů ve slovanském jazyce a funguje jako odraz intonace na první slabice dvouslabičných slov. V Čechách se u dvouslabičných slov vyskytuje v intonaci délka [máme], [lhát], na Moravě je typická krátkost [mame], [lhat]. (Balhar, Kloferová, 2017, <https://www.czechency.org/slovník/MORAVSK%C3%81%20KR%C3%81TKOST>)

¹⁵<https://www.czechency.org/slovník/V%C3%9DCHODOMORAVSK%C3%81%20N%C3%81%C5%98E%C4%8CN%C3%8D%20SKUPINA>

¹⁶<https://www.czechency.org/slovník/SLEZSK%C3%81%20N%C3%81%C5%98E%C4%8CN%C3%8D%20SKUPINA>

- použití předložkové vazby *kvůli něčemu* [kvůli něčeho],
- předložková vazba *o* při sdělení hodin [o sedme],
- regresivní asimilace skupiny *sh* na [zh] např. *shořet* [zhořet'],
- výslovnost *šč – ještě* [ešče],
- progresivní asimilace *kvítka* [kfitko],
- krácení dlouhých vokálů,
- přízvuk na předposlední slabice *autobus* [autobus],
- neužívání rázu.

Slezskopolské nářečí je specifické pro své pozůstatky polštiny (podobně jako ve východomoravském nářečí slovenština). Můžeme si tak všimnout jevů jako (Balhar, 2017):

- ponechání starého *g* – *hora* [gora],
- zachování slabik *ro, lo* mezi souhláskami¹⁷ *vrána* [vrona],
- depalatalizace *ě, e* na *a, o* – *včera* [fčora].

V praktické části práce očekávám především základní rozdíly mezi českým, východomoravským a slezským nářečím. Mám za to, že u dětí se nebudou projevovat všechny uvedené lingvistické jevy, přesto očekávám percepčně slyšitelné odlišnosti hlavně ve zkoumaných oblastech (realizace rázu, znělost/neznělost hlásek před sonorami, kvantita vokálů). Odlišnosti také čekám při porovnání čteného a spontánního projevu.

3 Mluvený projev

V této kapitole krátce pojednám o mluveném projevu a jeho formách. Dále se konkrétně budu věnovat dětskému projevu, jelikož na tuto skupinu mluvčích se zaměřuji ve své praktické části práce. Ačkoliv mě zajímá především zvuková rovina, při charakteristice dětského projevu zahrnu i další jazykové oblasti.

Projev existuje ve dvou odlišných podobách – mluvené a psané. Psaný projev je charakteristický svou vyšší formálností, složitějšími tématy, abstraktním a racionálním přístupem, logickou strukturou a jasným sdělením. Většinou má monologický charakter. Naopak mluvený projev je spontánnější, neformálnější, zaměřuje se na jednodušší témata, je dynamický a může obsahovat emocionální prvky. Také může být nejasný nebo chaotický. Moderní trendy přinesly jev nazývaný „mluvená psanost“, která se objevuje především v SMS zprávách, osobní korespondenci, e-mailech apod. Existuje také „psaná mluvenost“, což

¹⁷ V českém nářečí jsou to slabiky *ra, la*.

zahrnuje předem připravené přednášky nebo řečnické projevy. Jak jsem již zmínila dříve (Kap. 2.1), psaný projev často používá spisovnou češtinu, zatímco mluvený projev může obsahovat prvky nespisovné češtiny včetně specifík pro nářeční oblasti, kterými mohou být: změny v kvantitě hlásek, přidání protetického *v*, zkrácená slova apod. (Hoffmannová, 2017)¹⁸.

V rámci mé práce provádím srovnání mluveného projevu ve dvou variantách: čteném a spontánním. U spontánní řeči očekáváme výskyt nespisovného jazyka, negramaticky uspořádaných vět, častých přeroknutí, opakování a využívání výplňových frází (např. *jako, prostě, že* atp.) (Jurčíček, 2017)¹⁹. Spontánní projevy obvykle nesou méně formální charakter než projevy čtené. Jeden z klíčových rozdílů mezi těmito dvěma formami projevu spočívá v podobě pauz. Ve spontánním projevu jsou pauzy často vyplněny hezitačními zvuky, vokalickým prodlužováním, pokašláváním a jinými rušivými prvky. Naopak ve čtených projevech bývají pauzy nejčastěji způsobeny nádechem nebo tichem (Ondrušková, 2011, s. 42)²⁰. Je třeba opět zdůraznit, že mé zkoumání se zaměřuje na mluvní projev dětí, a tudíž není zaručeno, že se tyto teoretické předpoklady naplní. Přesto předpokládám, že budoucí výsledky budou vykazovat podobné tendence.

3.1 Rysy dětského projevu

Rozvoj zvukové stránky jazyka u dětí následuje podobný průběh jako u ostatních jazykových aspektů, postupující skrze stadia schopnosti produkovat jednotlivé fonémy. Zpočátku se klade důraz na slova jako celky nebo slabiky (Římalová, 2017)²¹.

Během prvních dvou let života děti postupně získávají povědomí o fonologických prvcích svého mateřského jazyka, jako jsou jednotlivé zvuky, přízvuky, intonace atd. Tím vzniká jejich primární slovní zásoba, která se může lišit mezi jednotlivými dětmi kvůli jejich zázemí. Okolo třetího roku si začínají děti osvojovat gramatickou stránku jazyka, což zahrnuje morfologický a syntaktický systém. Tento proces vede k rozšíření slovní zásoby a lepší schopnosti komunikace mateřským jazykem (Průcha, 2011, s. 51).

V období 60. a 70. let představil britský sociolog Basil Bernstein myšlenku, že děti při osvojování jazyka používají dva kódy: omezený kód, charakterizovaný jednoduchou gramatikou, omezenou slovní zásobou a častým užíváním spojovacích výrazů (*no tak, prostě*)

¹⁸ <https://www.czechency.org/slovník/PROJEVY%20MLUVEN%C3%89%20A%20PSAN%C3%89>

¹⁹ <https://www.czechency.org/slovník/DIALOGOV%C3%9D%20SYST%C3%89M>

²⁰ https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/33560/DPTX_2010_2_0_125986_0_109159.pdf?sequence=1&isAllowed=y

²¹ <https://www.czechency.org/slovník/D%C4%9ATSK%C3%81%20%C5%98E%C4%8C>

a rozvinutý kód, který zahrnuje složitější gramatické struktury, bohatší slovní zásobu a rozvinuté věty. Bernsteinův následný výzkum spočíval ve zkoumání vztahu mezi úrovní vzdělání rodičů a formou komunikace dětí. Zjistil, že děti s méně vzdělanými rodiči častěji používají pouze omezený kód, kdežto děti s vysokoškolsky vzdělanými rodiči inklinují k rozvinutému kódu. V českém prostředí bylo podobné zjištění později potvrzeno ve výzkumu I. Knausové (2006) (Tamtéž, s. 147–148).

V komunikaci mezi dětmi a dospělými hraje řadu rolí několik faktorů, které mohou ovlivnit jejich komunikaci (Tamtéž, s. 119):

- a. situace a prostředí, ve kterém komunikace probíhá,
- b. osobnost dospělých, kteří komunikují s dětmi,
- c. zájem dítěte o spolupráci s dospělým,
- d. individuální charakteristiky samotného dítěte,
- e. styl výchovy.

Ve školních měřítkách je vše, co vybočuje ze spisovné češtiny, považováno za chybu. Proto se snaží rodiny předat svým dětem správný jazykový vzor. Například prarodiče v průzkumu v obci Prušánky uvedli, že s mladší generací nemluví dialektem, aby jim poskytl správný jazykový model. Tato tvrzení však nemůžeme brát zcela seriózně, protože podrobnější výzkum ukázal, že i starší generace má výrazné znaky nespisovné češtiny a v jejich spontánním projevu se objevují alespoň regionální prvky. To však není ničím neobvyklým, spisovná čeština se zřídka vyskytuje ve spontánní mluvě a dítě s ní spíše přichází do styku až ve škole, zejména při čtení apod. (Krčmová, 1997, s. 219–220).

Při mluvě dětí často dochází k mísení jazykových prvků národního jazyka, což zahrnuje dialektické a regionální nespisovné formy. Tyto jevy jsou pozorovatelné ve spontánním projevu dospělých, od nichž si děti přejímají tyto charakteristické rysy. Ve výzkumu, který zmiňuje M. Krčmová v kapitole *Mluva dítěte v dnešní moravské jazykové situaci*, je u dětí pozorováno pravidelnější vyskytování morfologizovaných jevů hláskoslovných a tvaroslovných, přičemž hláskoslovné prvky regionu jsou zastoupeny méně. Naopak se pravidelně vyskytují prvky kvantity vokálů a mezislovních asimilací odpovídající daným regionálním prvkům. Tyto prvky jsou nevědomé a obvykle je vnímáme méně, jak naznačil Chloupek (1971) – nevědomělé jevy mají tendenci zůstat v řeči déle než ty, které jsou vědomé (Krčmová, 1997, s. 222–224).

Mluvený projev dětí není ještě plně zakořeněn ve strukturovaných textových podkladech a vychází výhradně z dosavadní osobní mluvní praxe. Výskyty mnoha

nestandardních jevů, které se v jejich projevu mohou objevovat, mohou být spojeny s regionálními dialekty (zejména s vlivem dialektů z okolí). Jejich mluva je tedy formována, jak už bylo řečeno výše – z osobních zkušeností, prostředí, ve kterém vyrůstají, opravami jejich mluveného projevu a vzory, s nimiž se setkávají každodenně. Dětská spontánní mluva také může obsahovat několik nestandardních prvků, mezi něž patří např.

- produkce chybného tvaru substantiv (*byli učitelové*),
- tvorba nových slov (*sáňovat se, zeměděлка*),
- špatný rod podstatných jmen (*pán, která jede*),
- stupňování přídavných jmen (*nejlepší*).

Dalším specifikem pro mluvu dětí jsou vycpávková slova a hezitační zvuky. Nejčastějšími jevy jsou *tó, á, é* atp. (Prouzová, s. 1–11)²².

V kontextu syntaxe mluveného projevu dětí je důležité zdůraznit, že čeština disponuje relativně flexibilním slovosledem, což komplikuje hodnocení případných chyb v syntaxi. V psané formě je syntax systematicky kodifikována na rozdíl od mluvené formy, kde se projevuje vyšší míra variabilit a uvolněnosti. Mluvený projev toleruje neúplné výpovědi, opakování slov a další jevy, což přispívá k jeho spontánní povaze. Princip slovosledu v češtině, platný jak pro psaný, tak pro mluvený projev, je odvozen od aktuálního členění věty, tedy sémantického postupu. Soustavy členů jsou formovány v souladu s výpovědní dynamikou, která je v mluveném projevu ještě více patrná (Tamtéž, s. 15–16).

Tempo řeči u dětí se projevuje v široké škále. Jedinci mohou vykazovat odlišné rychlosti mluveného tempa, které mohou být způsobeny různými faktory. Někteří jedinci mohou mít pomalé mluvní tempo, což může být spojeno s omezenou slovní zásobou nebo úmyslnou intelektuální stylizací projevu. Naopak rychlé tempo řeči může vytvářet dojem rychlého komunikačního efektu, což může působit pozitivně, zejména pokud je srozumitelnost zachována. U dětí je rychlost čtení také indikátorem schopnosti číst velmi dobře, případně lépe než ostatní děti (Tamtéž, s. 16).

V rámci mého výzkumu nekladu na děti žádná předem stanovená očekávání ohledně profesionálního či formálního projevu. Namísto toho se zaměřuji na jejich spontánní a autentický mluvený projev. Vzhledem k tomu, že se jedná o děti, předpokládám, že jejich komunikační projev bude přirozený a neovlivněný vnějšími faktory, jako je například zdvořilost, která by mohla být typická u projevu dospělých jedinců. Zároveň beru na vědomí

²² <https://kpsold.pdf.cuni.cz/psse/pdf/tridy/3/prouzova.pdf>

všechny výše zmíněné faktory, které mohou mít dopad na komunikaci dětí s dospělým, proto jsem se snažila ve čteném projevu vybírat věty, které jsou pro děti jednoduché na pochopení. U spontánního projevu jsem volila otázky na témata, která by mohla být pro děti blízká a o kterých by se jim hovořilo snadně. Při popisu jsem volila obrázek takový, aby pro ně byl jednoduchý na pochopení a vyskytovaly se na něm známé faktory, které děti dokáží jednoduše popsat.

II PRAKTICKÁ ČÁST

1 Zaměření práce

Cílem této bakalářské práce je sledovat regionální změny v mluveném projevu dětí s ohledem na zvukovou rovinu jazyka v regionu, kde žijí. V rámci analýzy se zabývám prvky, které jsou specifické pro svou odlišnost v nářečních oblastech, konkrétně jsou to, jak je uvedeno výše, kvantita vokálů, asimilace konsonantů před sonorami a realizace (respektive redukce) rázu. Ze suprasegmentální roviny reflektuji mluvní tempo, které jsem k výzkumu zvolila především k případné komparaci v rámci redukce rázu a kvantity vokálů, na které může mít mimo jiné vliv. Výsledky následně použiji k porovnání, zda se mezi městy vyskytují významné rozdíly specifické pro dané území.

S ohledem na teoretická východiska vybraných jevů očekávám následující:

- v oblastech Moravy a Slezska se bude častěji vyskytovat tendence ke krácení vokálů, zejména dlouhých,
- děti z české nářeční skupiny budou realizovat ráz častěji, vliv však může mít na realizaci rázu mj. mluvní tempo,
- děti z oblasti Moravy a Slezska budou realizovat před sonorami znělé hlásky, naopak děti z Čech neznělé,
- mluvní tempo dětí bude obecně pomalejší (zejména ve čteném projevu) než u dospělých mluvčích,
- zkoumané složky se ve čteném a spontánním projevu mohou lišit.

V rámci mé práce porovnávám výsledky především mezi jednotlivými městy a v některých kategoriích také s normami z jiných studií (viz níže). Při analýze kvantity dlouhých vokálů čerpám zejména z prací M. Kopečkové (2022), R. Skarnitzla a J. Volína (2012) a K. Kalové (2019). Dále se opírám o výzkum M. Krčmové, který byl publikován v knize *Český jazyk na přelomu tisíciletí* v kapitole *Mluva dítěte v dnešní moravské jazykové situaci*. Mým zdrojem inspirace pro mluvní analýzu a strukturu teoretické části jsou také práce J. Kučery (2023) a A. Cejpové (2023), kteří se zaměřují na analýzu veřejného mluveného projevu profesionálních mluvčích.

2 Materiál a metoda práce

2.1 Výběr škol

K této práci jsem vybrala tři nářeční oblasti (českou, východomoravskou a slezskou). Pro snazší výběr škol jsem se rozhodla zvolit základní školy z velkých měst (Prahy, Uherského Hradiště a Ostravy). Konkrétní školy ve městech jsem vyselektovala náhodně. Zahrnuta měla být i poslední nářeční skupina, tj. středomoravská – Olomouc, ale bohužel jsem se nesečkala s ochotou ze strany škol. Výběr škol nebyl zcela jednoduchý, jelikož po mé prosbě o poskytnutí žáků a prostorů pro analýzu školy neodpověděly nebo odmítly. Důvody byly nejčastěji dva – partnerství s jinou vysokou školou nebo špatné zkušenosti se studenty provádějící výzkumy.

Před zahájením analýzy jsem oslovila konkrétní školy prostřednictvím připraveného e-mailu. V této korespondenci jsem stručně popsala, jakým způsobem je strukturována má analýza a jakou spolupráci od škol očekávám. Konkrétně jsem požádala o poskytnutí jedné vyučovací hodiny a náhodný výběr osmi žáků, čtyř chlapců a čtyř dívek. Na mé žádosti reagovali již konkrétní učitelé, kteří projevíli ochotu spolupracovat a vyšli mi vstříc.

2.2 Výběr mluvčích

Analýze byly podrobeny čtené a spontánní projevy dětí ve věku 8–10 let, to odpovídá žákům a žákyním druhých a třetích tříd základních škol. Tento věk jsem zvolila na základě jeho specifčnosti, kdy děti nejsou zcela ovlivněny médii, a naopak u nich předpokládám vliv výslovnosti rodičů, popřípadě učitelů. U dospělých lidí se již vyskytuje silný vliv okolních jevů jako jsou média, migrace během studia, úplná znalost pravidel českého jazyka atd. Adolescenty jsem nezvolila rovněž z důvodu větších znalostí ze škol a také kvůli silnému vlivu sociálních sítí, kde mohou přebrat specifické regionální složky od jiných uživatelů.

Kantoři ve školách vybrali náhodné žáky. Původním záměrem bylo osm participantů z každé školy, abych mohla dále pozorovat, zda se vyskytují rozdíly mezi pohlavím. V první škole mi ale bylo poskytnuto pouze sedm žáků (čtyři chlapci a tři dívky), proto jsem se rozhodla ponechat takový počet i v dalších školách.

2.3 Materiál k výzkumu

Ke zkoumání regionálních změn jsem zvolila čtený projev dětí, ve kterém četly mnou připravený text (viz Příloha 2). Druhým projevem je spontánní projev dětí, kdy samy mluvily na určité téma²³, které je jim blízké, a dále popisovaly obrázek.

Pro výzkum jsem vytvořila text složený ze samostatných nenavazujících vět, kde se vyskytovaly různé hláskové situace, které jsou specifické pro rozdíl v regionech. Celkově tak měli školáci a školačky číst 35 jednoduchých vět, jež zahrnovaly asimilace před sonorami a situacemi pro tvoření rázu. Až poté, co jsem nasbírala veškeré materiály, jsem se dodatečně rozhodla zkoumat i kvantitu vokálů. Z toho důvodu není text zcela ideálně utvořený, aby zahrnoval všechny vzorky pro dané zkoumání tohoto jevu.

V druhé části se uskutečnil rozhovor s dětmi na volitelné téma, nejčastěji si volily téma *rodina, volný čas a škola*. Témata jsem vybrala tak, aby pro děti byla jednoduše uchopitelná, srozumitelná a běžná. Tedy aby nebyly nervózní a docházelo k uvolněnějšímu a autentičtějšímu projevu. Následně jsem vybrala obrázek, který byl zvolen na základě toho, aby děti zaujal, pobavil a zároveň se na něm nacházelo mnoho situací, které by děti mohly popsat (viz Příloha 3).

2.4 Pořizování nahrávek

Pro účely analýzy byl využit zvukový materiál, který obsahoval záznamy čtených textů a spontánního projevu dětí. Tyto záznamy probíhaly po písemném souhlasu rodičů, který mi děti předem přinesly. Nahrávky byly pořizeny pomocí zvukového záznamníku mého mobilního telefonu. Následně byly přeneseny do počítače a konvertovány z formátu .aac do .mp3, aby bylo možné s nimi pracovat v dalších programech. K tomuto účelu byla využita online služba *Convertio.co* (Softo ltd. © 2013–2023).

Nahrávky byly dále upraveny, přičemž byly vyjmuty pasáže, ve kterých byly kladeny otázky nebo se vyskytovaly výrazné pauzy. K tomuto procesu jsem použila software *Audacity*. Celkově bylo vytvořeno 21 nahrávek – od sedmi dětí z každého zkoumaného města. Délka těchto upravených nahrávek se pohybovala v rozmezí 5–15 minut, což bylo způsobeno zejména individuálním mluvním tempem jednotlivých dětí a také jejich ochotou konverzovat.

²³ Celý projev dětí lze nalézt v Příloze 8.

2.5 Výběr zkoumaných položek a postup při analýze

Pořízené zvukové nahrávky jsem celé ortoepicky přepsala a nadále s nimi pracovala důkladněji v této formě. V průběhu analýzy jsem hodnotila mluvený projev dětí převážně prostřednictvím vlastního poslechu. K získání detailnějších informací, např. k měření délky vokálů, jsem použila veřejně dostupný program *Praat* (Boersma a Weenink, © ppgb, February 10, 2023). Výsledky analýzy jsem především porovnávala mezi sebou, tj. zda se u skupin dětí projevují regionalismy, např. u dětí z Moravy a Slezska častější realizace rázu atd., přičemž jsem reflektovala i výslovnostní normu češtiny. Zároveň jsem porovnávala rozdíly mezi čteným a volným mluvním projevem každého dítěte.

Vokály

Při zkoumání vokálů jsem se zaměřila pouze na dlouhé vokály, jelikož mě primárně zajímalo, zda děti z území Slezska, popř. i Moravy budou mít tendenci dlouhé vokály krátit (viz Kap. 1.1.1). Ve čteném projevu jsem si vybrala od každého vokálu osm vzorků – čtyři z mediální pozice a čtyři z finální pozice. Ne vždy se však u všech vokálů vyskytovalo právě osm vzorků. Jelikož kvantitu vokálů jsem měřila dodatečně, připravený text neobsahoval všechny příklady vokálů v dané pozici. Došlo tedy k situaci, kdy se ve čteném textu vokál *á* ve finální pozici vyskytoval pouze jednou. Pracovala jsem tedy s těmi pozicemi, které byly k dispozici.

Ve spontánním projevu byl vybrán stejný počet vzorků jako ve čteném textu – osm od každého vokálu – čtyři z mediální a čtyři z finální pozice. Vzorky byly vybírány z ortograficky přepsaného textu, kde jsem určila náhodná slova s dlouhým vokálem v dané pozici. U volného projevu se vyskytovalo méně situací s vokály *ú* a *é* v obou zkoumaných pozicích. Pro zajištění stejného počtu u všech vokálů jak ve čteném, tak ve spontánním projevu, jsem zjišťovala délku dostupných vokálů i přesto, že se nacházely ve stejné pozici ve stejném hláskovém okolí. Z celé analýzy byl vyřazen vokál *ó*, který není v běžné mluvě tak frekventovaný, navíc se v řeči analyzovaných dětí vyskytl jen minimálně.

V této části mé práce jsem především využila program *Praat*. Konkrétně jsem zaznamenávala hodnoty trvání vokálů v milisekundách (ms) tím způsobem, že jsem označila rozmezí od počátku do konce realizace každého vokálu.

V části zaměřené na čtený projev jsem získané hodnoty vokálů pro jednotlivého účastníka zprůměrovala. Tento průměr byl vypočítán nejprve pro každé slovo od všech dětí a následně byl vypočten průměr hodnot všech slov na jednotlivé děti. Poté jsem provedla

podobnou analýzu pro volný projev, v tomto případě však jednotliví žáci používali různá slova. Proto jsem zde získala data pouze pro jednotlivé účastníky a slova, která použili.

Dalším krokem bylo zkoumání hodnot vokálů v různých pozicích ve slově. Průměrovala jsem hodnoty v mediální a finální pozici v rámci slov a následně jsem provedla srovnání mezi čteným a spontánním projevem.

Primárním účelem bylo porovnávat výsledky mezi městy. Kromě toho jsem pro svou orientaci výsledky srovnala s referenčními hodnotami v pracích M. Kopečkové (2022), R. Skarnitzla a J. Volína (2012) a K. Kalové (2019) (viz Kap. 3.1.1).

Ráz

V této části mého výzkumu jsem se zaměřila na hodnocení úspěšnosti realizace rázu, přičemž jsem předpokládala, že tento jev by měl být častější u dětí z Čech než u školáků a školaček z Moravy a Slezska²⁴.

V rámci analýzy čteného textu jsem nejprve označila všechny potenciální situace, kde by se ráz měl vyskytovat. Celkový počet situací byl 23. Následně jsem poslechla všechny nahrávky dětí a zaznamenávala, zda účastníci v těchto situacích realizovali ráz nebo nikoli. Na základě zjištěných dat jsem vypočítala procentuální míru úspěšnosti realizace rázu.

Podobný postup jsem následně aplikovala i ve spontánním projevu. Zde se počet potencionálních situací lišil v závislosti na rozsahu mluveného projevu jednotlivých žáků. V případě Ostravy byly děti méně výřečné, což se projevilo tak, že situací bylo průměrně celkem 7. Oproti tomu v Praze jedna ze zkoumaných žákyň měla sama 49 situací ve spontánním projevu (průměr všech jejích spolužáků v Praze činil naopak jen 16 situací).

Asimilace před sonorami

Jedna z významných regionálních odlišností v českém jazyce se týká výslovnosti znělých a neznělých konsonantů před jedinečnými hláskami (viz Kap. 1.1.2.1). Tendenci k výslovnosti neznělých hlásek můžeme pozorovat u obyvatel Čech, zatímco na Moravě je výslovnost spíše znělá²⁵. Tato analýza se zaměřuje na samotnou realizaci konsonantů, přičemž nezohledňuji fakt, zda sonorám předchází znělá či neznělá hláska.

Postup analýzy byl podobný jako při analýze rázu. V přepsaném textu jsem označila situace, kde se vyskytovala kombinace konsonantu před sonorou. V případě čteného textu bylo

²⁴ <https://www.czechency.org/slovník/R%C3%81Z>

²⁵ <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE>

těchto situací pět. Následně byly na základě poslechu označeny znělostní charakteristiky konsonantů (znělá nebo neznělá).

Při prezentaci dat jsem zde zohlednila celkový počet situací pro dané město (školu). Celkem sedm dětí přečetlo těchto pět situací, tj. sledovala jsem 35 kombinací konsonant + sonora. Tento přístup mi umožnil získat výsledky, které se zakládají na celkovém počtu znělých a neznělých konsonantů realizovaných všemi dětmi v daném městě. Tento postup byl zvolen z důvodu přehlednější vizualizace výsledků, na rozdíl od průměrných hodnot měst, které byly většinou moc nízké. Ve spontánním projevu dětí jsem postupovala obdobně, vycházím tedy ze všech situací, které se vyskytly v daném městě.

Do této části analýzy jsem zahrнула také slova, v nichž se vyskytuje kombinace hlásek *sh*, konkrétně slova *shodli* a *shodil*, kde lze pozorovat výrazné regionální odlišnosti (viz Kap. 1.1.2.1). Tyto varianty jsem sledovala především v kontextu čteného projevu, neboť ve spontánním projevu se nevyskytly žádné situace.

Další hláskové změny

Mezi dalšími fonetickými změnami, jak jsem uvedla v Kapitole 1.1.2.2, jsem očekávala další hláskové změny. K jejich sledování jsem využila percepční analýzu, přičemž se většina těchto jevů projevila v rámci čteného projevu. Tyto jevy jsem sledovala primárně jako individuality u dětí, tedy jsem je neporovnávala na základě parametrů původu dětí (region), pohlaví žáků nebo čteného/spontánního projev. Asimilace artikulace byla též pozorována v projevech, avšak nebyla předmětem zkoumání, jelikož nevykazuje výrazné regionální rozdíly.

Mluvní tempo

Jak jsem již zmínila výše (viz Kap. 1.2.3), mluvní tempo bylo jedinou suprasegmentální složkou zahrnutou v mé analýze. Cílem bylo identifikovat potenciální rozdíly mezi jednotlivými městy a mezi jednotlivými dětmi. Získané výsledky jsem porovnávala s normativními hodnotami nebo s výsledky jiných výzkumů.

K dosažení výsledků jsem si manuálně rozdělila předem přeepsané nahrávky na jednotlivé slabiky. Následně jsem vypočítala celkový počet slabik ve čteném textu a vydělila jej odpovídající délkou zvukové nahrávky, kde děti četly. Záznam zvuku byl sestříhán a byly z něj vyjmuty delší pauzy, které by mohly výsledky mluvního tempa zkreslovat. Tento postup byl dále opakován i na spontánní projev.

2.6 Fonetická transkripce

V kapitolách o nářečích uvádím příklady slov, které jsou přepsány fonetickou transkripcí. Proto uvádím tuto kapitolu, kde objasním speciální znaky, které používám ve své práci.

Fonetická transkripce slouží k systematickému zaznamenávání zvukové řeči prostřednictvím použití specifických symbolů, které reprezentují ty zvukové prvky, které v jazyce nemají grafém. Tento proces nám mimo jiné umožňuje zaznamenat správnou výslovnost zejména při práci s cizími jazyky nebo také při transkripci jazykových projevů, kde je cílem zachytit konkrétní podobu textu v hlasové podobě (Palková, 1994, s. 36; Krčmová, 2008). Jedná se o systém, ve kterém je využíván postup 1 : 1, kdy jeden grafém odpovídá jedné hlásce.

Vokály

[i] – vokály *i* a *y*

[y] – tvrdá výslovnost *y*

[au̯] – diftong

Konsonanty

[x] – neznělé *ch*

[ŋ] – velární *n*

[m̥] – labiodentální *m*

[l̥] – slabikotvorné *l*

[lʲ] – nářeční slabikotvorné měkké *l'*

[ř̥] – neznělé *ř*

[ʔ] – ráz

3 Analýza

Každá část mého výzkumu obsahuje nejprve celkový přehled a představení klíčových výsledků. Ty jsou nejčastěji doplněny o grafy či tabulky. Dále detailněji rozvádím jednotlivá data a porovnávám je mezi sebou.

Při komparaci kladu důraz na zkoumaná města, popřípadě také pohlaví dětí nebo čtený a spontánní projev. Dále mě zajímá, zda zjištěné výsledky odpovídají teoretickým

východiskům, zejména s ohledem na regionální specifika daných oblastí. V neposlední řadě jsem některá data porovnávala s výsledky z jiných odborných prací.

3.1 Segmentální rovina

3.1.1 Kvantita vokálů

Pro kvantitu vokálů jsem použila program *Praat*, který mi umožnil provést přesné měření délky vokálů v milisekundách. Pro srovnání jsem využila referenčních hodnot uvedených v článku *Referenční hodnoty vokalických formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny* (Skarnitzl, 2012, str. 9) a odborné práce M. Kopečkové (Kopečková, 2020, s. 396) a K. Kalové (Kalová, 2019, s. 54) (viz Tabulka 2). Tyto hodnoty pro mě sloužily jako určitá norma²⁶ a na jejich základě jsem vyhodnocovala, zda hodnoty naměřené u zkoumaných žáků korespondují s těmito daty.

	Á	É	Í	Ó	Ú
Skarnitzl (2012)	113	91,8	68,9	89,3	91,4
Kopečková (2020)	115,59	93,75	79,15	93,17	84,21
Kalová (2019)	120,32	92,77	78,54	104	87,89

Tabulka 2 – Průměrné referenční hodnoty dlouhých vokálů v ms

Na základě mé analýzy lze konstatovat, že ve všech zkoumaných městech docházelo spíše k prodloužení kvantity všech dlouhých vokálů. Toto prodloužení bylo nejméně výrazné v Uherském Hradišti (viz Graf 1). Při srovnání s referenčními hodnotami (viz Tabulka 2) lze pozorovat, že v rámci celkových hodnot ve čteném projevu byly výraznější odchylky u všech žáků. Kromě Prahy byl rozdíl v délce vokálů přibližně 70 ms a více. Pokud se zaměříme jen na čtený projev, žactvo z Uherského Hradiště se nejvíce blížilo k referenčním hodnotám. Nejdelším vokálem podle norem je *á* a nejkratším *ú*. Toto se potvrzuje i v Uherském Hradišti, kde hodnoty činí – *á* 191,28 ms a vokál *ú* 155,14 ms. Hodnoty vokálů *é* a *í* se nacházejí mezi těmito hodnotami. Děti z Ostravy se se svými hodnotami očekávaně neodlišovaly od žáků z Uherského Hradiště. Rozdíly od referenčních hodnot byly nejvýraznější v Praze, což mohlo být způsobeno pomalým mluvním tempem a výrazným slabikováním dětí.

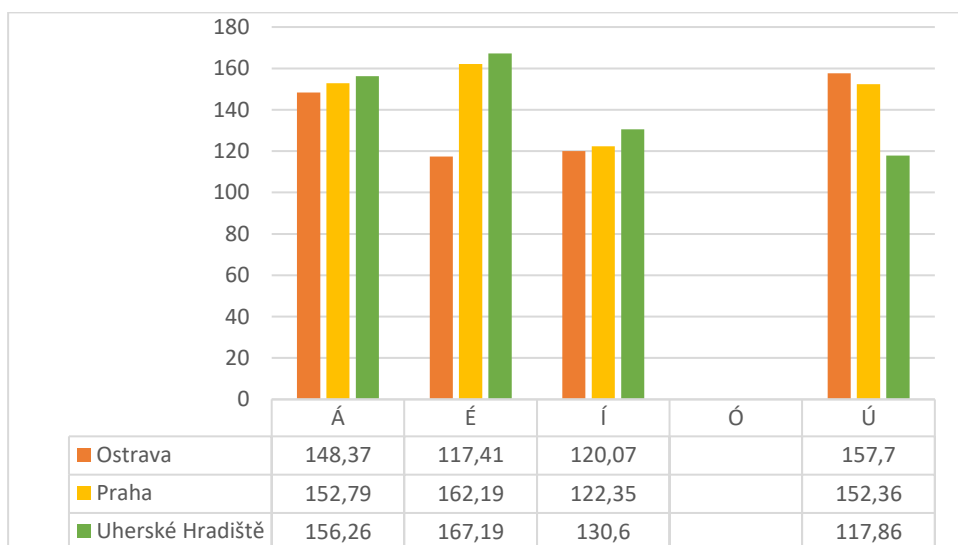
V rámci volného mluvního projevu (viz Graf 2) lze rovněž sledovat odchylky od referenčních hodnot, ale již ne tak výrazné. Žáci z Ostravy vykazují nejnižší hodnoty

²⁶ Tyto hodnoty zohledňují, jelikož se jedná o aktuální data vypovídající o vokalické kvantitě mluvčích.

s výjimkou vokálu *ú*, který je zde naopak nejdelší. Rozdíly oproti referenčním hodnotám činí přibližně 30 milisekund. Žactvo z Prahy se v tomto případě výrazně nelišilo od daných hodnot.

Graf 1 – Průměrné hodnoty vokálů měst ve čteném projevu (ms)

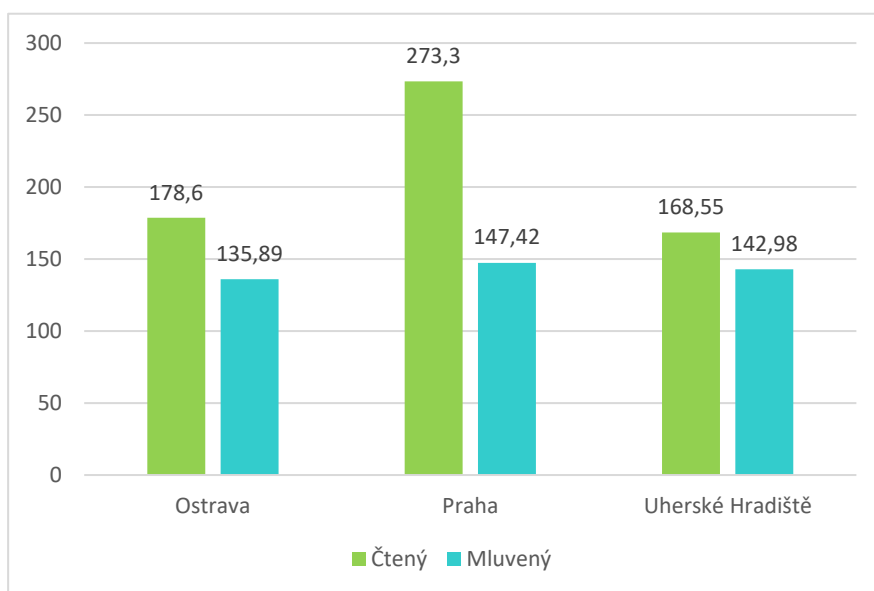
Graf 2 – Průměrné hodnoty vokálů měst ve volném projevu (ms)

Pokud se zaměříme na celkové výsledky měst v porovnání čteného a volného projevu (viz Graf 3), průměrné hodnoty ukazují, že u dětí v Praze byla zaznamenána nejdelší délka vokálů, což činilo 273,3 ms. Tento výsledek se dal očekávat, kvůli častému dloužení vokálů v Čechách (Kap. 1.1.1). Avšak zároveň mohou vysoké hodnoty souviset s tím, že děti v Praze měly nejpomalejší mluvní tempo ve čteném projevu, to vedlo k výraznému slabikování a častějšímu prodlužování vokálů ve finální pozici, které následně přispělo ke vzniku hezitačních zvuků, což je v mluvním projevu dětí obvyklé (viz Kap. 3.2). Zajímavým aspektem

je, že ve volném projevu u dětí v Praze, ačkoliv stále mají nejdelší vokály, se rozdíl oproti čtenému projevu zmenšil. Konkrétně rozdíl mezi čteným a volným projevem v Praze činil až 46,06 %. V ostatních zkoumaných městech byl tento rozdíl kolem 20 % (viz Graf 3).

V Praze byly zaznamenány průměrné hodnoty délky vokálů ve čteném projevu, které přesahovaly hranici 200 ms, což se nestalo v žádném z ostatních zkoumaných měst. Jediným slovem, jehož průměrná délka byla nižší než 200 ms, bylo slovo *můj* s průměrnou délkou 164,71 ms. Nejdelším slovem u žáků v Praze a zároveň nejdelším v rámci celého srovnání bylo slovo *mnozí* s 368,29 ms. Dále byly zkoumány délky vokálů z hlediska mediální a finální pozice. Pokud se zaměříme pouze na čtený projev, nejdelší vokál byl opět v Praze, a to vokál *á* ve finální pozici s délkou 325,57 ms.

Tendence ke krácení vokálů byla pozorována v několika případech, avšak jednalo se spíše o jednotlivé žáky. Například ve slově *svého* zkrátil žák z Ostravy vokál *é* na 74 ms, taktéž jeho spolužačka ve stejném slově zkrátila tento vokál na 76 ms. V Praze byla zaznamenána jedna situace, kdy žačka zkrátila²⁷ vokál *á* na 101,60 ms. V několika případech se objevili žáci ze všech zkoumaných škol, kteří se přiblížili referenčním tabulkovým hodnotám. Například u dětí v Uherském Hradišti byla průměrná délka vokálu *ú* ve slově *můj* 86,43 ms, což naznačuje, že děti v tomto městě často zkracovaly vokál v mediální pozici.

Graf 3 – Průměrné hodnoty délky dlouhých vokálů (v milisekundách)

²⁷ Výsledky vztahují k zjištěným hodnotám.

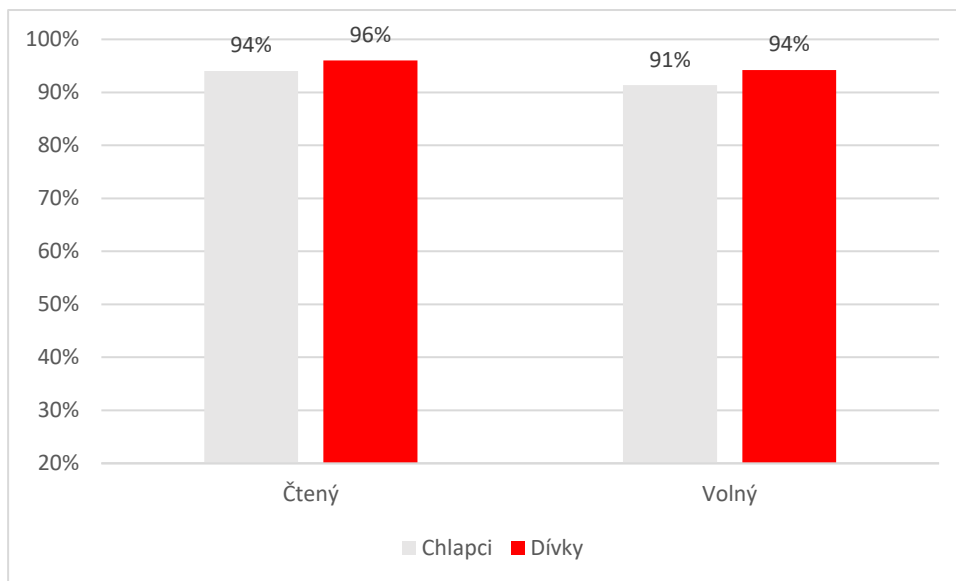
3.1.2 Realizace rázu

Pro získání výsledků realizace rázu jsem prováděla analýzu na základě vlastní percepce. Žáci četli text a mluvili pomalu, což vedlo k realizaci rázu téměř ve všech očekávaných pozicích.

Zabývala jsem se procentuální úspěšností realizací rázu a hodnoty jsou uvedeny v procentech (%). Při své analýze jsem nepovažovala za relevantní hezitační zvuky, které se objevovaly jak ve čteném, tak ve volném projevu. V analýze jsem sledovala tvoření rázu mezi dvěma vokály (V+V), mezi konsonantem a vokálem (K+V) a uprostřed slova, kde jsem nezohledňovala kombinaci hlásek.

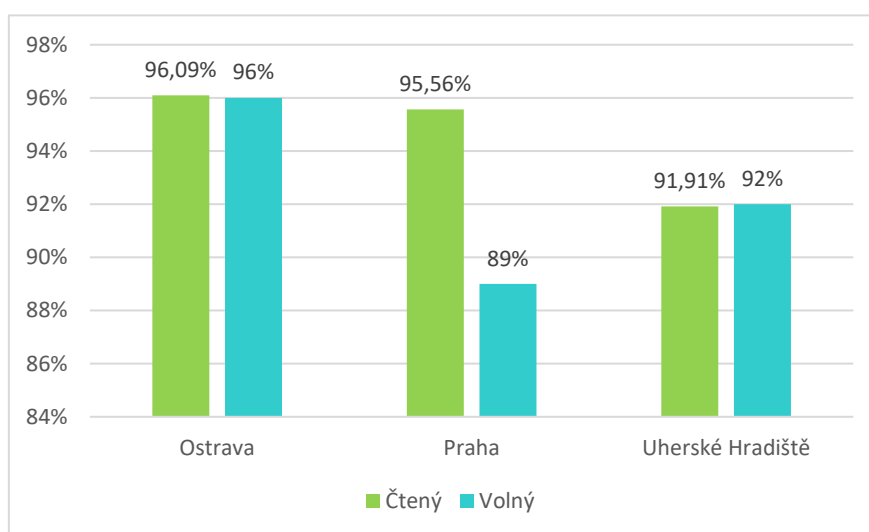
Celkové výsledky mého výzkumu (viz Příloha 5) nekorespondovaly s mým očekáváním, které směřovalo k tomu, že tvorba rázu by měla být v Čechách výraznější než na Moravě (viz Kap. 1.1.2). Mé celkové výsledky naznačují opak. Tato situace může být ovlivněna mj. nasbíraným materiálem v jednotlivých školách. Z hlediska celkové úspěšnosti realizace rázu dosáhla nejlepšího výsledku základní škola v Ostravě s 96,05 %. Další škola – v Praze – měla úspěšnost 92,28 % a v Uherském Hradišti byla u dětí úspěšnost podobná s 91,96 %. Rozdíly se tedy vyskytovaly, ale pouze minimální.

S ohledem na atribut pohlaví lze pozorovat jen drobné rozdíly. Dívky byly o něco úspěšnější – v Uherském Hradišti s 98% úspěšností ve volném mluveném projevu. Nejslabší výsledek je opět u dívek, tentokrát v Praze, kde dosáhly úspěšnosti 88,6 %. Tato situace může být způsobena tím, že pražské dívky mluvily velmi spontánně a neomezovaly se na rozdíl od dětí v Ostravě, které byly více ostýchavé a poskytly tak méně materiálu pro analýzu. V ostatních případech, jak ve čteném, tak v mluveném projevu, se úspěšnost pohybovala kolem 95 % (viz Graf 4).

Graf 4 – Procentuální úspěšnost realizace rázu v celém projevu chlapci vs. dívky

Níže porovnávám čtený a volný projev s ohledem na konkrétní oblasti, což znázorňuje níže přiložený graf (viz Graf 5).

Graf 5 – Procentuální úspěšnost realizace rázu

Jak bylo již řečeno výše, v Ostravě byly děti méně výřečné, což se projevilo v nižším počtu situací, ve kterých mohly realizovat ráz. To mohlo mj. přispět k jejich vyšší úspěšnosti v tomto ohledu. Zajímavým faktem také je, že žáci v Ostravě byli jediní, kteří dosáhli 100% úspěšnosti v realizaci rázu mezi konsonantem a vokálem ve čteném textu. Tato skutečnost nabývá zajímavosti s přihlédnutím na fakt, že žáci v Praze vykazovali vyšší míru slabikování a pomalejší mluvní tempo ve srovnání s dětmi z Ostravy, což vypovídá o jejich preciznosti. Naopak ve slově s kombinací prefix + základ, které se v textu vyskytovalo jednou, dosáhly děti

v Ostravě úspěšnosti pouze 42,9 %. Ve volném projevu žáků se nevyskytlo ani jedno slovo, které by zahrnovalo pozici prefix + základ.

V porovnání s předchozím městem jsem měla díky delším projevům dětí z Prahy dostatečné množství analyzovatelného materiálu (vyskytovaly se nahrávky o délce až 15 minut). V rámci čteného textu dosáhli žáci průměrné úspěšnosti 95,56 % (viz Graf 5). Nicméně ve volném projevu dosáhli nejnižší úspěšnosti, a to 89 %. Tuto situaci lze přisoudit vysoké spontánnosti dětí během rozhovoru, což vedlo k vytvoření 140 situací²⁸. Nejčastěji se vyskytovala pozice mezi dvěma vokály (111×), kde také docházelo k největší chybovosti (13×).

Pokud jde o tvoření rázu v pozici prefix + základ, děti v Praze dosáhly úspěšnosti pouze 25 %, kdy ze čtyř situací třikrát chybovaly. Důležité je poznamenat, že ve spontánním projevu žáků byla největší směrodatná odchylka dosahující hodnoty 10,62. Tato odchylka byla způsobena tím, že jedna žačka měla v rámci mluveného projevu celkem 49 situací, ve kterých měl být utvořen ráz. To u ní vedlo k větší chybovosti. Průměr jejich všech spolužáků totiž činil 16 situací.

Na základní škole v Uherském Hradišti bylo dosaženo nejnižšího průměru ve čteném textu, a to 91,91 %. Tato situace může být způsobena tím, že žáci četli s větší plynulostí a přirozeností. Také v pozici prefix + základ, která se v textu vyskytovala jednou, žáci chybovali rovnou 5×, tedy měli úspěšnost pouze 28,60 %.

V rámci volného projevu se u žáků Uherského Hradiště vyskytlo celkem 97 potencionálních situací pro realizaci rázu. Při tvoření rázu mezi konsonantem a vokálem (19 situací) dosáhli stoprocentní úspěšnosti. Naopak ve dvou situacích uprostřed slova nebyl ráz realizován ani jednou, což vedlo k nulové úspěšnosti. Přesto dosáhli žáci celkového průměru ve spontánním projevu 92 %. Zajímavým faktorem bylo, že jeden žák dosáhl úspěšnosti pouze z 58,80 %, což bylo nejméně ze všech zkoumaných dětí. Pokud bychom vynechali jeho data, průměrná úspěšnost volného projevu žáků z Uherského Hradiště by dosáhla 98 % a byli by tak nejúspěšnější ze všech zkoumaných měst.

Níže je uvedeno několik příkladů, kdy děti nerealizovaly ráz:

1. [raŋku na oku]
2. [neutek]
3. [v oblast'i]

²⁸ Tím pádem měli vyšší potenciál chybovat.

4. [naučila]
5. [no ale]
6. [neužívám]

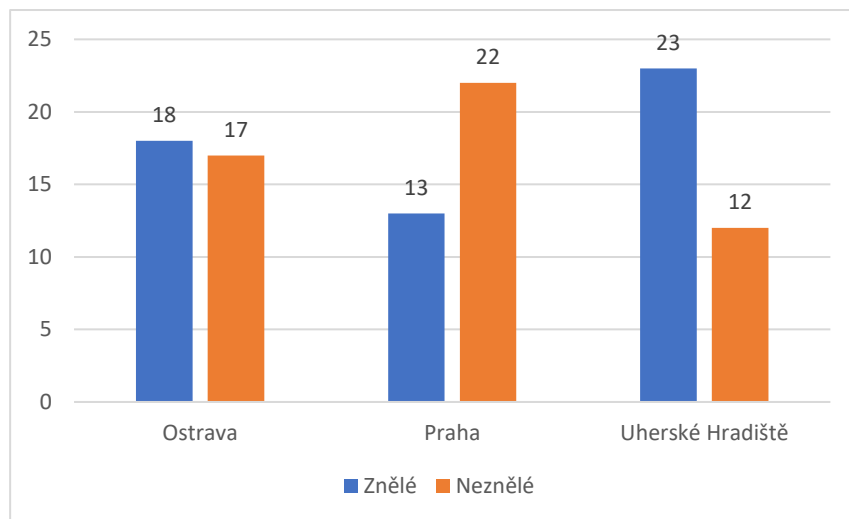
Absence rázu se pak projevila mimo jiné v realizaci kombinací s neslabičnými prepozicemi, kdy byla kombinace v *autě* různě vyslovena dětmi z Čech a dětmi z Moravy. V Praze bylo často pozorováno vyslovování slova [f aũ'e], zatímco v Uherském Hradišti převládala varianta [v aũ'e].

3.1.3 Asimilace před sonorami

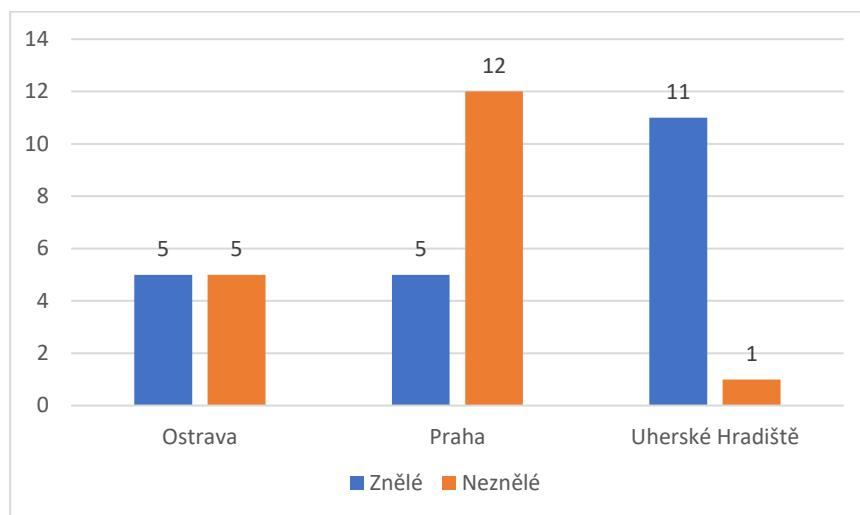
V rámci mého výzkumu jsem se zaměřila na realizaci znělých a neznělých konsonantů před jedinečnými souhláskami. K tomu jsem zahrнула také slova, kde se vyskytuje spojení hlásek *sh* tj. *shodli*, *shodil*, kde se také vyskytují regionální rozdíly (viz Kap. 1.1.2.1). Jak již bylo naznačeno v metodologii, dá se očekávat, že v rámci Čech budou mít konsonanty tendenci k neznělosti, zatímco na Moravě bude převládat znělost.

Celkem bylo ve čteném textu zaznamenáno pět různých situací konsonantu + jedinečné souhlásky. To znamená, že v každém zkoumaném městě od sedmi dětí bylo 35 takových situací ve čteném textu. Výsledky ukazují, že mé hypotézy byly potvrzeny v případě Uherského Hradiště, kde děti realizují více znělých (23) než neznělých (12) konsonantů. V kontrastu k tomu v Praze se žáci ve stejných situacích projevovali opačně, přičemž tvořili více neznělých (22) než znělých (13) konsonantů (viz Graf 6).

Podobné rozdíly byly zaznamenány i ve volném mluveném projevu žáků (viz Graf 5), kde opět Uherské Hradiště a Praha vykazovaly odlišné výsledky. V tomto kontextu se Ostrava jevila jako výjimka, neboť zde byly výsledky relativně vyrovnané – ve čteném textu 18 znělých a 17 neznělých a ve spontánním projevu 5 : 5.

Graf 6 – Počet realizovaných znělých a neznělých hlásek před sonorami v porovnání mezi městy ve čteném projevu

Graf 7 – Počet realizovaných znělých a neznělých hlásek před sonorami v porovnání mezi městy ve volném projevu

Nejfrekventovanějšími příklady odlišností byly zjištěny výrazné variace mezi městy Praha a Uherské Hradiště. U dětí v Praze převládala výslovnost spojení *k večeri* forma [k večeri], zatímco v Ostravě a v Uherském Hradišti varianta [g večeri]. Tento jev byl také zaznamenán ve spojení *s milou paní učitelkou*, kde v Praze bylo častější [s milou] a u žáků v Ostravě a Uherském Hradišti převažovala forma [z milou].

S ohledem na pohlaví nebyly zaznamenány výrazné rozdíly. Chlapci i dívky tvořili konsonanty rovnoměrně. Ve čteném projevu v Ostravě činil poměr neznělých konsonantů mezi chlapci a dívkami 9 : 8, v Praze byl poměr 13 : 9 a v Uherském Hradišti 5 : 7. Stejně tak i ve spontánním projevu, kde byl poměr znělých hlásek u chlapců a dívek v Ostravě 4 : 1, v Praze 2 : 3 a v Uherském Hradišti 5 : 6.

Regionální odlišnosti se projeví i ve výslovnosti skupiny *sh* např. ve slově *shodli*. U pražských dětí a překvapivě i v Uherském Hradišti byla zaznamenána výslovnost [sxodli], naopak varianta [zhodli] byla více rozšířená u dětí v Ostravě. Obdobně do analýzy bylo zahrnuto slovo *shodili* a výsledky dopadly stejně. Žáci v Praze a v Uherském Hradišti vyslovovali [sxod'ili] v poměru²⁹ 5 : 2 a v Ostravě 1 : 6 převážela výslovnost [zhod'ili]. Překvapivou výjimkou byla výslovnost slova *biograf*, kde jediné dítě z Ostravy substituovalo znělé *g* za neznělé *k*, tj. [bijokraf].

3.1.3.1 Další hláskové změny

V rámci analýzy textu jsem zaznamenala pár dalších odchylek ve výslovnosti konsonantů v souvislosti s hláskovými změnami. Nebylo jich však mnoho. Mezi příklady patří výskyt hlásek hiátu ve slovech *fialky* a *biograf*, kde děti prokazatelně nedělaly chyby a pravidelně realizovaly přidanou hlásku *j*. Odchylna v této výslovnosti byla minimální. Ve slově *fialky* se vyskytla chybná výslovnost [fialki], nastala po jedné situaci u žáků v Ostravě a v Uherském Hradišti. V Praze děti chybovaly více ve slově *biograf*, kde ze sedmi situací žáci chybovali 3× a v ostatních dvou městech chybovaly děti alespoň jednou.

Dále bylo zahrnuto slovo *velryb*, kde děti chybovaly v podobě metateze a vyslovovaly [verlip]. Stalo se tak pouze u čtyř dětí. Další zajímavostí, která se vyskytla v překvapivě velkém množství, bylo spojení dvou stejných souhlásek ve slově *racci*. Tam děti téměř z 70 % vyslovovaly slovo [raci], nezávisle na mluvním tempu nebo regionu, odkud pochází.

U dětí z Prahy jsem předpokládala vyšší frekvenci výskytu proteze, avšak překvapivě se nevyskytovala tak často, jak jsem očekávala. Ve spontánním projevu se objevila velmi zřídka, a to převážně ve slovech *ona* [vona] a *on* [von]. Více výrazným jevem pro české nářečí se objevily koncovky u adjektiv. V rámci českého nářečí (viz Kapitola 2.2.1) se vyskytla diftongizace *-ej* a zúžené *é* na *í*, např. *plešatý* [plešatej], *dlouhé vlasy* [dlouhí vlasi]. Naopak v Ostravě a Uherském Hradišti se u žáků ve výslovnosti vyskytovalo nezúžené *é*, např. *takové divné šaty* [takové d'ivné šati]. Dalším specifickým, které se objevilo u dětí z Ostravy a Uherského Hradiště byl nářeční výraz *aj*, který se vyskytl ve významu spojky (popř. částice) *i* nebo příslovce (popř. částice) *také*, např. *táta dělá judo aj já dělám judo*. Žádné jiné specifické nářeční jevy, které jsem zmiňovala v teorii (viz Kapitoly o nářečí v teoretické části) se u dětí neprojevíly.

²⁹ V poměru [sxod'ili] : [zhod'ili].

3.2 Suprasegmentální rovina

Mluvní tempo (MT) jsem, jak již bylo uvedeno výše, zahrnula do analýzy z důvodu možných rozdílů s ohledem na úzus dětí a měst, ale také proto, že může ovlivnit další pozorované složky, především kvantitu vokálů. Hodnoty mluvního tempa jsou uvedeny ve slabikách za sekundu (sl/s).

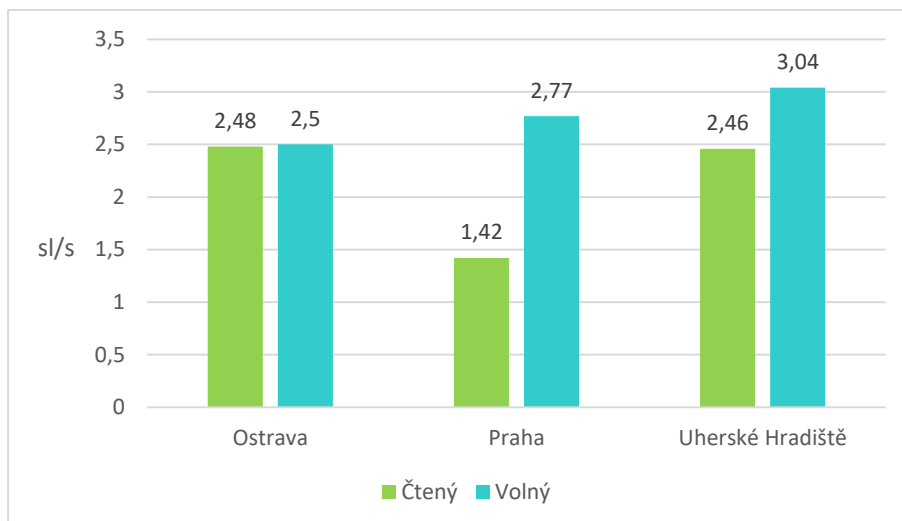
3.2.1 Mluvní tempo

Celkové výsledky mého výzkumu (viz Graf 8) potvrzují mé předpoklady. V rámci čteného projevu vykazovaly děti z Prahy nejpomalejší tempo ve čteném textu, tempo dosahovalo hodnoty 1,42 sl/s. Toto zjištění lze zdůvodnit mj. tím, že tato skupina žáků byla jediná, která patřila do druhé třídy a text byl pro ně pravděpodobně příliš dlouhý. Naopak nejrychlejší tempo při čtení bylo pozorováno u dětí v Ostravě – 2,48 sl/s.

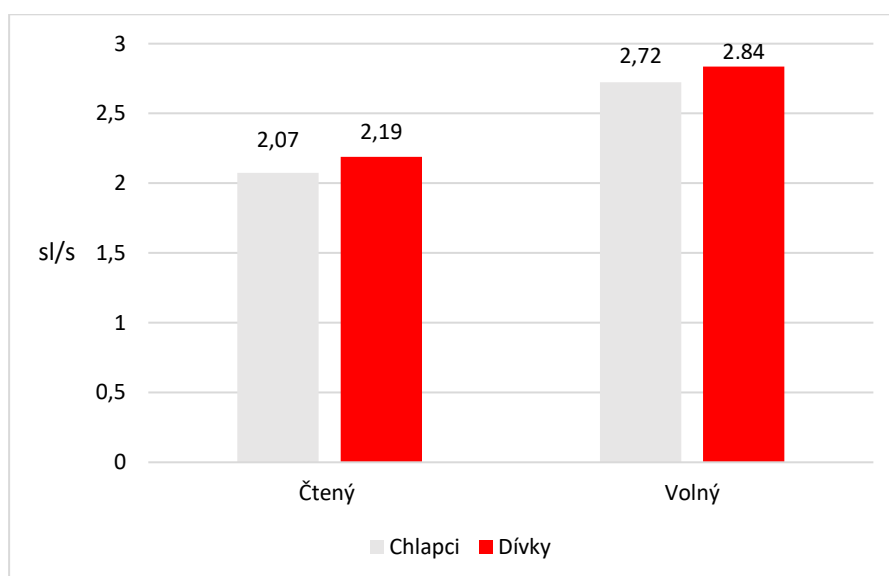
Na druhé straně ve spontánním projevu bylo nejpomalejší mluvní tempo zaznamenáno u dětí v Ostravě, a to pouze 2,5 sl/s. Tato skupina tak vykazovala i minimální rozdíl mezi rychlostí čteného a spontánního projevu. Naopak u dětí v Praze byl zaznamenán nárůst rychlosti tempa spontánního projevu o více než jednu slabiku za sekundu. Toto zjištění svědčí o tom, že děti v Praze mluvily spontánněji. U žáků z Uherského Hradiště jsem ve spontánním projevu pak naměřila mluvní tempo dosahující hodnoty 3,04 sl/s, což mohlo mít mj. vliv na tvoření rázu, jelikož právě děti z Uherského Hradiště redukovaly ráz nejčastěji ze všech zkoumaných měst³⁰. Podobná tendence, tj. vliv MT na realizaci rázu, se vyskytla i u dětí z Prahy, jelikož se při volném projevu redukce rázu vyskytovala o 19,04 % častěji než ve čteném projevu.

Pokud porovnáme rozdíly v mluvním tempu mezi pohlavími (viz Graf 9), zjistíme, že rozdíl v MT byl minimální.

³⁰ Rozdíly v MT byly minimální.

Graf 8 – Porovnání mluvního tempa (sl/s) mezi čteným a volným projevem

Graf 9 – Porovnání mluvního tempa mezi čteným a volným projevem s ohledem na gender (sl/s)

V Ostravě dále bylo zaznamenáno, že se u žáků téměř nevyskytovaly zásadní změny v mluvním tempu. Směrodatná odchylka zde však dosahovala největší hodnoty mezi všemi zkoumanými městy, konkrétně 0,73 ve čteném projevu a 0,51 ve volném projevu³¹. Toto zjištění je možné odůvodnit přítomností jednoho žáka pocházejícího z cizí země, jehož mluvní tempo se výrazně lišilo od ostatních dětí. V porovnání s průměrným časem nahrávek celého projevu, který se pohyboval kolem 6 minut, tento žák četl a mluvil velmi zvolna, což pro něj vedlo k celkové délce nahrávky dosahující 10 minut. Ve zbylých městech se takové výkyvy nenacházely.

³¹ V ostatních městech byla odchylka ve čteném a volném projevu: Praha 0,5 a 0,36; Uherské Hradiště 0,36 a 0,47.

V Praze jsem ve čteném projevu zaznamenala, že pouze jedna ze sedmi žákyň měla mluvní tempo přesahující dvě slabiky za sekundu. Ostatní hodnoty se pohybovaly kolem 1,50 sl/s a dvě děti dokonce klesly pod hodnotu 0,90 sl/s.

Pokud jde o žactvo v Uherském Hradišti, lze říci, že dosáhli nejlepších výsledků. Děti zde četly v poměrně rychlejším tempu a jejich volný projev byl velmi přirozený. Pouze jedna ze sedmi žákyň mluvila v rámci čteného projevu pod dvě slabiky za sekundu (1,8 sl/s). V rámci volného projevu žádné z dětí nepokleslo pod hodnotu 2,5 sl/s.

Při zkoumání čteného projevu jsem narazila na nesprávnou intonaci v textu, která se projevovala tzv. polokadencí, což znamená, že nedocházelo k výraznému snižování hlasu mezi větami a tyto věty na sebe plynule navazovaly.

Typickým znakem pro slezské nářečí (viz Kap. 2.2.3) je posunutý přízvuk na předposlední slabiku. Očekávala jsem tedy tento jev u dětí z Ostravy, ale překvapivě se neobjevil v takové míře, jaké jsem předpokládala. Vyskytl se spíše ojediněle, a to jen u jednoho žáka, např. *hrál vybíjenu* [hrál vibíjenu].

Jak již bylo popsáno v Kapitole 3.1, během čteného projevu se vyskytovaly i pauzy v podobě ticha. V rámci spontánního projevu dětí se také vyskytovaly pauzy, které však byly často vyplněny hezitačními zvuky, kterými nejčastěji byly *tó, é, á*.

3.3 Shrnutí výsledků analýzy

V segmentální rovině analýzy kvantity vokálů bylo vyzorováno, že v téměř všech zkoumaných projevech děti projevují odchylky od referenčních tabulek, na které jsem se orientačně zaměřovala. Při srovnání mezi různými městy se ukázalo, že ve čteném projevu realizují děti z Prahy nejdelší vokály. Toto je možné vysvětlit mimo jiné tím, že děti z Prahy měly nejpomalejší mluvní tempo, což způsobilo prodlužování vokálů, v některých případech pak bylo doprovázeno hezitačními zvuky. Naopak žáci z Ostravy realizovali nejkratší³² dlouhé vokály, s výjimkou vokálu *ú*. Nejdelším vokálem byl obecně vokál *á* jak ve čteném, tak ve spontánním projevu. Nejkratším vokálem ve čteném projevu byl vokál *ú* a ve volném projevu byl nejkratší vokál *í*.

Pokud jde o tvoření rázu, překvapivě děti z Ostravy dosahovaly nejvyšší úspěšnosti jeho realizace, konkrétně s 96,05 % v obou typech projevů. Naopak žáci z Uherského Hradiště dosahovali nejnižšího úspěchu s hodnotou 91,96 %. To mohlo být ovlivněno opět mluvním

³² V porovnání s hodnotami ostatních měst. V rámci normy hodnoty odpovídaly dlouhým vokálům.

tempem, které bylo nejvyšší právě u dětí v tomto městě. Ačkoli žáci z Uherského Hradiště nevykazovali úspěšnost při tvoření rázu v pozicích prefix + základ, byli naopak úspěšní v pozici konsonantu + vokálu, kde dosáhli 100% úspěšnosti v 19 situacích. Významná odchylka 10,62 při tvoření rázu byla pozorována v Praze, kde ve spontánním projevu byla nejnižší úspěšnost (89 %). Naopak ve čteném projevu byli z 95,56 % úspěšní. Při absenci rázu, vznikaly nářečně odlišné spojení ve výslovnosti v *autě*. V Praze převáželo [f $\widehat{a}u\acute{t}e$], zatímco v Uherském Hradišti varianta [v $\widehat{a}u\acute{t}e$].

Při realizaci asimilace před jedinečnými hláskami lze zaznamenat již významnější rozdíly mezi regiony Moravy a Čech, konkrétně mezi městy Uherské Hradiště a Praha. Jak ve čteném, tak ve spontánním projevu tato dvě města projevovala výraznou jazykovou specifičnost. Na Moravě byla pozorována tendence dětí k výslovnosti znělých hlásek před sonorami, zatímco v Čechách byla preferována realizace neznělých hlásek. Ostrava byla v tomto ohledu výjimkou, a výsledky tak byly poměrně překvapující. Zde byl poměr znělých a neznělých hlásek téměř vyvážený. Jako zásadní rozdíl mezi Ostravou a Prahou, byl vidět v hláskovém spojení *sh* ve slovech *shodli* a *shodili*. V Ostravě převážela progresivní změna a vznikala výslovnost [zhodli] a [zhod'ili], kdežto v Praze a překvapivě i v Uherském Hradišti převážela regresivní změna [sxodli] a [sxod'ili].

Nejrychlejší mluvní tempo bylo detekováno, jak jsem již zmínila dříve, u dětí z Uherského Hradiště ve volném projevu. Jejich pokles tempa při čteném projevu činil pouze 23,58 %. V Ostravě byl rozdíl mezi těmito dvěma projevy zanedbatelný. V Praze naopak došlo k výraznějšímu poklesu rychlosti řečového tempa o 95,07 % ve čteném projevu ve srovnání se spontánním projevem. Celkově nutno říci, že děti obecně mluvily pomaleji v porovnání s hodnotami, které byly naměřeny pro dospělé jedince. V analýze se neobjevil ani jeden žák, který by dosahoval hodnot dospělého člověka tj. 5 sl/s a více.

V závěru je třeba konstatovat, že výsledky mohou být ovlivněny menším množstvím získaného materiálu. V Ostravě se také děti zdály být stydlivější a odpovídaly stručněji na stejná témata ve srovnání s dětmi z ostatních dvou měst.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo analyzovat mluvní projev dětí a sledovat u nich regionální změny ve zvukové rovině. Vybráno bylo celkem dvacet jedna dětí – sedm žáků z vybraných měst ze třech nářečních oblastí – české (Praha), východomoravské (Uherské Hradiště) a slezské (Ostrava). Cílem bylo zjistit, zda se i u dětí projevují regionální změny, jako je například asimilace hlásek před sonorami, respektive tendence k výslovnosti znělých nebo neznělých konsonantů před sonorami, realizace rázu anebo kvantita vokálů.

V teoretické části jsem nejprve popsala zvukovou rovinu češtiny, konkrétně pak ze segmentální části samohlásky, jejich kvalitu a kvantitu, konsonanty a jejich změny – asimilace a další. Dále jsem charakterizovala ráz. Ze suprasegmentální roviny pak bylo pojednáno o mluvním tempu. Ve druhé části jsem se věnovala popisu národního jazyka, konkrétně jeho nespisovnou formou – nářečími. Podrobněji jsem popsala specifika třech nářečních skupin – české, východomoravské a slezské, a to primárně s ohledem na zvukovou rovinu jazyka. Jako poslední jsem popsala mluvený projev, kde jsem se především soustředila na rysy dětského mluvního projevu.

Samotný výzkum byl založen na čteném a spontánním projevu dětí. Ty nejprve četly mnou předem připravený text, kde se vyskytovaly všechny potřebné jevy pro analýzu. Následně byl proveden krátký rozhovor na libovolné téma, a nakonec děti popsaly obrázek. Analýzu vybraných složek zvukové roviny jsem prováděla převážně percepčně, popřípadě jsem při sledování vokálů použila software *Praat*. Při prezentaci výsledků analýzy jsem zohledňovala čtený text a spontánní projev (rozhovor, popis obrázku) projev. V obou projevech jsem sledovala stejné změny. Dále jsem porovnávala projevy i s ohledem na pohlaví dětí a nářeční skupinu. V případě výskytu specifických složek (např. u konkrétního dítěte, skupiny dětí) jsem tyto komentovala.

Při sledování kvantity vokálů bylo zjištěno, že všechny zkoumané děti vykazovaly odchylky od normy tím způsobem, že příliš dloužily vokály (konkrétní průměrné rozdíly od norem: ve čteném projevu rozdíl o 113,70 ms; ve spontánním projevu o 48,98 ms). Výsledná data ukázala, že v projevech dětí z Prahy byly realizovány nejdelší vokály (průměrně: čtený projev 273,30 ms; spontánní projev 147,42 ms) ve srovnání s ostatními lokalitami, zatímco v Ostravě byly naopak nejkratší (průměrně: čtený projev 178,60 ms; spontánní projev 135,88 ms). Tyto výsledky korespondovaly s mými předpoklady tím, že děti v Ostravě tvořily kratší vokály než v Praze. V kontextu realizace rázu bylo očekáváno, že v Čechách bude realizován častěji než na Moravě. Překvapivým zjištěním bylo, že v Ostravě byla realizace rázu

nejúspěšnější, zatímco v Uherském Hradišti byla nejméně úspěšná. Je třeba doplnit, že ačkoliv docházelo k odlišnostem s ohledem na pozorované regiony, rozdíly byly velmi nízké. Všechny výsledky se pohybovaly kolem devadesátiprocentní úrovně, což naznačuje celkově kvalitní projevy. Je však nutno zmínit, že všechny zkoumané děti projevovaly pomalé mluvní tempo a některé z nich měly sklony ke slabikování. Tato skutečnost mohla rovněž ovlivnit proces realizace rázu ve čteném projevu. V Praze byla zaznamenána nejnižší úspěšnost realizace rázu (89 %) ve spontánním mluveném projevu, způsobeno to může být tím, že děti mluvily velmi spontánně oproti ostatním dětem z jiných měst.

Nejvýraznější rozdíl mezi regiony byl pozorován v asimilacích před jedinečnými hláskami. Bylo sledováno, zda děti upřednostňují realizaci znělých nebo neznělých hlásek před sonorami. Očekávala jsem, že pro Moravu a Slezsko budou charakteristické znělé hlásky a pro Prahu neznělé. Výsledky odpovídaly očekávání, s výjimkou Ostravy, kde žáci realizovali znělé i neznělé hlásky vyváženě. Signifikantní rozdíly se projevíly při srovnání Uherského Hradiště s Prahou, kde pražské děti tvořily hlásky v poměru znělé : neznělé 13 : 22 ve čteném projevu a 5 : 12 ve spontánním projevu. Naopak v Uherském Hradišti byl tento poměr ve prospěch znělých hlásek, konkrétně v poměru 23 : 12 ve čteném projev a 11 : 1 ve spontánním projevu. Výsledky v hláskové skupině *sh* odhalily výrazné odlišnosti zejména mezi dětmi z Prahy a z Ostravy, s tím, že žáci z Uherského Hradiště neočekávaně realizovali více progresivních změn, podobně jako děti v Praze. Poměr výslovnosti [sxod'ili] a [zhod'ili] byl v Praze a v Uherském Hradišti stejný 5 : 2, zatímco v Ostravě dosáhly výsledky poměru 1 : 6.

Další hláskové změny se v projevech dětí vyskytovaly nepravidelně. V projevech se objevilo spojení dvou stejných hlásek, kde děti nečekaně chybovaly celkem ze 70 %. Následně se vyskytla např. metateze u 4 dětí ve slově *veltryba* a hiát, kde žáci výrazně nechybovali. U pražských žáků jsem očekávala výskyt proteze, která se však projevila jen zřídka ve slovech *ona* a *on*. Dále se ve větší míře vyskytovaly nářeční jevy, jako v Praze diftongizace *-ej* a zúžení *é* na *í*, např. *plešatý* [plešatej] nebo *dlouhé vlasy* [dlouhí vlasi]. V Ostravě a Uherském Hradišti se vyskytlo nahrazení spojky (popř. částice) *i* a příslovce (popř. částice) *také* výrazem *aj*, např. *hrajú aj levého obránce*. Další specifické nářeční jevy se u dětí neprojevily.

Analýza mluvního tempa byla prováděna s ohledem na jeho vliv na výsledky, a jak bylo očekáváno, tato souvislost byla potvrzena. V Praze děti realizovaly velmi dlouhé vokály v důsledku jejich pomalého mluvního tempa ve čteném projevu. Markantní rozdíly se mezi dětmi nevyskytovaly a dle očekávání jejich mluvní tempo bylo pomalejší oproti dospělým jedincům (průměrné hodnoty dětí: ve čteném projevu 2,12 sl/s a ve spontánním projevu

2,77 sl/s). Rozdíl mluvního tempa jsem vypořizovala o přibližně jednu slabiku u dětí z Prahy s ohledem na čtený a spontánní projev. Mluvní tempo také pravděpodobně ovlivnilo realizaci rázu v Uherském Hradišti, kde byla nejmenší úspěšnost při realizaci rázu spojená s nejrychlejším mluvním tempem. Naopak pomalé mluvní tempo mohlo ovlivnit dloužení vokálů u Pražských žáků ve čteném projevu.

Z celkové perspektivy lze konstatovat, že výsledky mé analýzy odpovídají v jistých ohledech očekávaným regionálním změnám. Výraznější, regionální rozdíly lze sledovat u účastníků z Uherského Hradiště a Prahy. Žáci v Ostravě projevovali mírné odchylky od očekávaných výsledků, což může být ovlivněno mj. zkoumaným materiálem, jelikož děti z Ostravy byly stydlivější a ve spontánním projevu nekonverzovaly tak, jako děti z ostatních dvou měst. Nicméně obecně lze říci, že děti z Prahy a Uherského hradiště potvrdily předpoklady týkající se regionálních změn ve zvukové rovině. V budoucím výzkumu by bylo vhodné rozšířit vzorek o čtvrtou nářeční oblast (středomoravskou) a také o více účastníků. Dále by také mohla být zahrnuta i menší města, kde se by charakteristické regionální prvky mohly vyskytovat ve větší míře.

ANOTACE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Tereza Liebichová

Název práce: Analýza regionálních změn v mluvním projevu dětí s ohledem na zvukové změny

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Kopečková, Ph.D.

Anotace: V bakalářské práci se zaměřuji na zvukovou stránku mluvního projevu dětí s ohledem na region, ve kterém žijí. V práci jsou popsány jevy zvukové roviny českého jazyka, základní rozdíly mezi vybranými českými nářečími a stručně popsán mluvní projev dětí. Analytická část je věnována výzkumu kvantity vokálů, asimilace před sonorami, rázu a mluvního tempa. Zjištěné výsledky analýzy jsou porovnány mezi jednotlivými regiony i s ohledem na teoretická východiska.

Klíčová slova: zvuková rovina, nářečí, dětská mluva, kvantita vokálů, mluvní projev, ráz

Počet znaků: 87 879

Počet použitých zdrojů: 16 monografií, 9 odborných studií, 10 internetových zdrojů

Počet příloh: 1 fonetická tabulka, 3 ortografické přepisy, 1 ukázkový souhlas rodičů, 1 ukázkový text k analýze, 1 ukázkový obrázek k popisu, 4 tabulky s výsledky

RESUMÉ

In my bachelor's thesis, I decided to explore regional changes in the speech of children with regard to sound alterations. I chose this topic with the aim of determining whether sound changes in regional speech occur in children aged eight to ten, just as they do amongst adults. While similar topics are investigated, they are primarily focused on adults or are limited to specific areas. In my work, I focused on the analysis of three dialectal regions – Czech, East Moravian, and Silesian.

The thesis is structured into theoretical and practical part. In the theoretical part, I first address general information about the sound aspects of language, specifically the segmental part – vowels and consonants, their changes and accent. Then, I delve into the suprasegmental part – speech tempo, based primarily on traditional literature (Palková, 1994; Krčmová, 2008). Subsequently, I provide a brief overview of the national language to then move on to dialects. I explore specific changes in the three selected areas in more detail and in the final part I examine speech, focused especially on children.

For the research, I selected three cities from the given dialectical areas – Prague for the Czech region, Uherské Hradiště for the East Moravian region, and Ostrava for the Silesian region. I randomly selected primary schools from each city and requested seven students from the second or third grade. The children will read a prepared text, then we will have a short conversation on any topic, and finally the children will describe a presented picture. All activities will be carried out with the written consent of the parents of the selected children.

From an overall perspective, it can be stated that in certain aspects the results of my analysis correspond with the expected regional changes. More significant differences can be observed among participants from Uherské Hradiště and Prague. Students in Ostrava exhibited slight deviations from expected results, which may be influenced by the collected material, where children from Ostrava were more reserved, and in spontaneous speech, they did not converse as much as children from the other two cities.

BIBLIOGRAFIE

Monografie:

BOGOCZOVÁ, Irena. *Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie*. Vyd. 2., upr. Studijní texty. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012. ISBN 978-80-7464-033-9.

BUJOKOVÁ, Kateřina. *Analýza mluvního projevu tvůrců na platformě YouTube*. Olomouc, 2022. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. 1. vyd. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X.

CHLOUPEK, Jan. *Aspekty dialektu*. Brno, 1971.

KOPEČKOVÁ, Michaela. *Mluvní vzory v hlavním televizním zpravodajství: analýza zvukové roviny v projevu vybraných moderátorů*. 1. vyd. V Olomouci: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Palackého, 2022. ISBN 978-80-88278-82-5.

KRČMOVÁ, Marie. *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. 3. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-636-9.

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie* [online]. 2008. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2008 [cit. 2023-12-09]. ISBN 1802-128X. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/ff/js08/fonetika/ucebnice/index.html>

LAMPRECHT, Arnošt a Věra MICHÁLKOVÁ. *České nářeční texty: vysokoškolská učebnice pro filozofické a pedagogické fakulty*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:3f3b3b80-7a47-11e3-989f-5ef3fc9bb22f>

LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2309-8.

MÁTĽ, Antonín; SVĚRÁK, František; ŠMILAUER, Vladimír; CUŘÍN, František a KOUDELA, Břetislav. *Vývoj českého jazyka a dialektologie: učebnice pro pedagogické fakulty*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

ONDRUŠKOVÁ, Lucie. *Zvukové vlastnosti jednoslabičných slov v semispontánním dialogu a hlasitém čtení* [online]. Praha, 2011 [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/33560/DPTX_2010_2_0_125986_0_1_09159.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 8070668431.

PROUZOVÁ, Romana. *Specifika mluveného projevu žáků třetí třídy* [online]. 1–17 [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://kpsold.pedf.cuni.cz/psse/pdf/tridy/3/prouzova.pdf>

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Psyché. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3603-7.

ROMPORTL, Milan. Zvuková stránka souvislé řeči v nářečích na Těšínsku: fonetická studie. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1958. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:55b63949-3664-483a-a045-14bd22012933>

SKARNITZL, Radek, ŠTURM, Pavel a VOLÍN, Jan. *Zvuková báze řečové komunikace: fonetický a fonologický popis řeči*. 1. vyd. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3272-8.

Odborné studie:

BALKÓ, Ilona. K výzkumu tempa řeči a tempa artikulace v různých řečových úlohách. In: „*Bohemistika*“. č. 3, 2005. s. 185. ISSN 1641-9893.

BARTOŠEK, Jaroslav. Mluvní tempo v rozhlase a televizi. In: *Psychotrofon* 1. 2000, UP Olomouc.

CHLOUPEK, Jan. Spisovná čeština jako formální varieta národního jazyka. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. 1996. Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 33–35. ISBN 80-210-1304-4.

JANOUSHKOVÁ, Jana a VERONKOVÁ, Jitka: Moderátoři večerního televizního zpravodajství 2003. In: *Čeština doma a ve světě*. č. 1–2, 2008. s. 53–80.

KOPEČKOVÁ, Michaela. Deletion of glottal stop by professional speakers. *Bohemica Olomucensia* [online]. 2022, 14 (2 – Linguistica), 90–107 [cit. 2023-11-29]. ISSN 1803-876X. Dostupné z: https://kb.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/kbh/veda_a_vyzkum/bohemica_olomucensia/bo_2022_2_web.pdf

KRČMOVÁ, Marie. Mluva dítěte v dnešní moravské jazykové situaci. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1997. Academia, s. 219–224. ISBN 8020006176.

KRČMOVÁ, Marie. Současná běžná mluva v českých zemích. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. 1997. Academia, 1997, s. 160–172. ISBN 8020006176.

SKARNITZL, Radek a VOLÍN, Jan. Referenční hodnoty vokalických formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny. In: *Akustické listy*, č. 18, 2012. s. 7–11. Dostupné také z: [18-1.dvi \(cuni.cz\)](https://www.cuni.cz/akusticke-listy/18-1-dvi)

VERONKOVÁ, Jitka. Tempo řeči ve zpravodajství Českého rozhlasu a České televize v časovém průřezu. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. ISBN 978-80-244-5465-8.

Internetové zdroje:

BACHMANNOVÁ, Jarmila (2017): ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

BALHAR Jan, KLOFEROVÁ Stanislava (2017): MORAVSKÁ KRÁTKOST. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: [https://www.czechency.org/slovník/MORAVSKÁ KRÁTKOST](https://www.czechency.org/slovník/MORAVSKÁ_KRÁTKOST)

BALHAR, Jan (2017): SLEZSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/SLEZSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/SLEZSKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

JUŘÍČEK, Filip (2017): DIALOGOVÝ SYSTÉM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/DIALOGOVÝ SYSTÉM](https://www.czechency.org/slovník/DIALOGOVÝ_SYSTÉM)

KLOFEROVÁ, Stanislava (2017): VÝCHODOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/VÝCHODOMORAVSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/VÝCHODOMORAVSKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

KRČMOVÁ Marie (2017): ASIMILACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/ASIMILACE>

KRČMOVÁ, Marie (2017): MONOFTONG. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/MONOFTONG>

KRČMOVÁ, Marie (2017): RÁZ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/R%C3%81Z>

ŘÍMALOVÁ Saicová Lucie (2017): DĚTSKÁ ŘEČ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/DĚTSKÁ ŘEČ](https://www.czechency.org/slovník/DĚTSKÁ_ŘEČ)

HOFFMANNOVÁ, Jana (2017): PROJEVY MLUVENÉ A PSANÉ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/PROJEVY MLUVENÉ A PSANÉ](https://www.czechency.org/slovník/PROJEVY_MLUVENÉ_A_PSANÉ)

Seznam grafů

Graf 1 – Průměrné hodnoty vokálů měst ve čteném projevu (ms).....	36
Graf 2 – Průměrné hodnoty vokálů měst ve volném projevu (ms)	36
Graf 3 – Průměrné hodnoty délky dlouhých vokálů (v milisekundách)	37
Graf 4 – Procentuální úspěšnost realizace rázu v celém projevu chlapci vs. dívky.....	39
Graf 5 – Procentuální úspěšnost realizace rázu.....	39
Graf 6 – Počet realizovaných znělých a neznělých hlásek před sonorami v porovnání mezi městy ve čteném projevu.....	42
Graf 7 – Počet realizovaných znělých a neznělých hlásek před sonorami v porovnání mezi městy ve volném projevu	42
Graf 8 – Porovnání mluvního tempa mezi čteným a volným projevem (sl/s)	45
Graf 9 – Genderové porovnání mezi čteným a volným projevem (sl/s)	45

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Grafické zobrazení národního jazyka (Bogoczová, 2009, s. 18).....	19
Obrázek 2 – Mapa nářečí České republiky	20

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Vokalický trojúhelník, základní klasifikace českých vokálů	9
Tabulka 2 – Průměrné referenční hodnoty dlouhých vokálů v ms.....	35

Seznam Příloh

Příloha 1 – Klasifikace českých konsonantů.....	60
Příloha 2 – Text pro čtený projev	61
Příloha 3 – Obrázek určený k popisu	63
Příloha 4 – Příklad souhlasu rodičů.....	64
Příloha 5 – Procentuální úspěšnost realizace rázu.....	65
Příloha 6 – Výsledné hodnoty mluvního tempa	66
Příloha 7 – Výsledné hodnoty kvality vokálů	67
Příloha 8 – Výsledky asimilací před sonorami.....	69
Příloha 9 – Ortografický přepis pořízených nahrávek.....	71

klasifikace českých konsonantů

způsob artiklace		místo artiklace											akustické/auditivní hledisko O = obstruent S = sonora				
		labiální		alveolární				palatální		velární		laryngální					
		bilabiální	labiodentální	prealveolární	alveolární	postalveolární	-	+	-	+	-	+					
znělost (+ znělé, - neznělé)	orální	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	O	explozivní
	okluzivní	p	b	t	d			tʰ	dʰ	k	g			ʔ		S	nazály
semiokluzivní	nazální		m		n											O	afrikáty
				c	ʒ	ʃ	ʒ									O	
konstriktivní			f	v	s	z	š	ž		x	ɣ			h		O	frikativní
																O	
vibranty	frikativní															S	likvidy
	aproximativní				r											S	
aproximanty	laterální				l											S	
	centrální								j							S	glide

česká terminologie

- okluzivní = závěrové
- semiokluzivní = polozávěrové
- konstriktivní = úžinové
- vibrantní = kmitavé
- laterální = bokové
- glide = klouzavé
- likvidy = plynné

- bilabiální = obouretné
- labiodentální = retozubné
- prealveolární = přední dásňové
- postalveolární = zadní dásňové
- palatální = tvrdopatrové
- velární = měkkopatrové
- laryngální = hrtanové

- explozivní = ražené
- afrikáty = polotřené
- frikativní = třené

- orální = ústní
- nazální = nosní

³³ Převzato z: [Výukové materiály: fonetika|fonologie|ortopedie \(webnode.cz\)](http://www.fonetika.cz)

Příloha 2 – Text pro čtený projev

Můj kamarád za mnou spěchal v autě.
Potkal jsem ve městě četníka, jak zadržuje zločince.
Jiří svého pejska držel zkrátka, aby mu neutekl.
Tatínek četl dětem z knížky Fimfárum.
Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků.
Láďa šel do biografu, kde byla spousta návštěvníků.
Chtěl na koncert do Prahy, ale byl až z Ostravy.
Stávka se konala přesně v osm hodin.
Děti se loučily s milou paní učitelkou slovy „na shledanou“.
Ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů.
Viděl jsem veverka v lese za domem, pod dubem.
Stoupl si k oknu, aby lépe viděl.
Mladý muž nespál, proto byl ospalý.
Kamarádka mi schovala důležité věci.
Doktor mi objevil ranku na oku.
David mu sel do školy jet vlakem.
Nikomu vůbec nedošlo, co to může znamenat.
Venku létali dva racci.
Ty jíš sušenky jediné s mlékem?
Konečně jsme se všichni shodli na odpovědi.
Pes raději jedl slupky od párků než maso.
Byla taková tma, že jsem musel rozsvítit světlo.
Řekl mi, že můj manžel je vodník.
Myslel jsem si, že v bohatství je komfort.
Sníh roztál velmi rychle.

Potkal jsi snad většího lumpa?

Jak jsou všichni překvapení, že tak vznikla naše láska.

Maminka dělá k večeři palačinky, do nich patří vejce, mléko a mouka.

Lekl jsem se a utíkal jsem domů.

Na sjezd se sešli mnozí nadšenci.

Nechal se zatknout krátce poté.

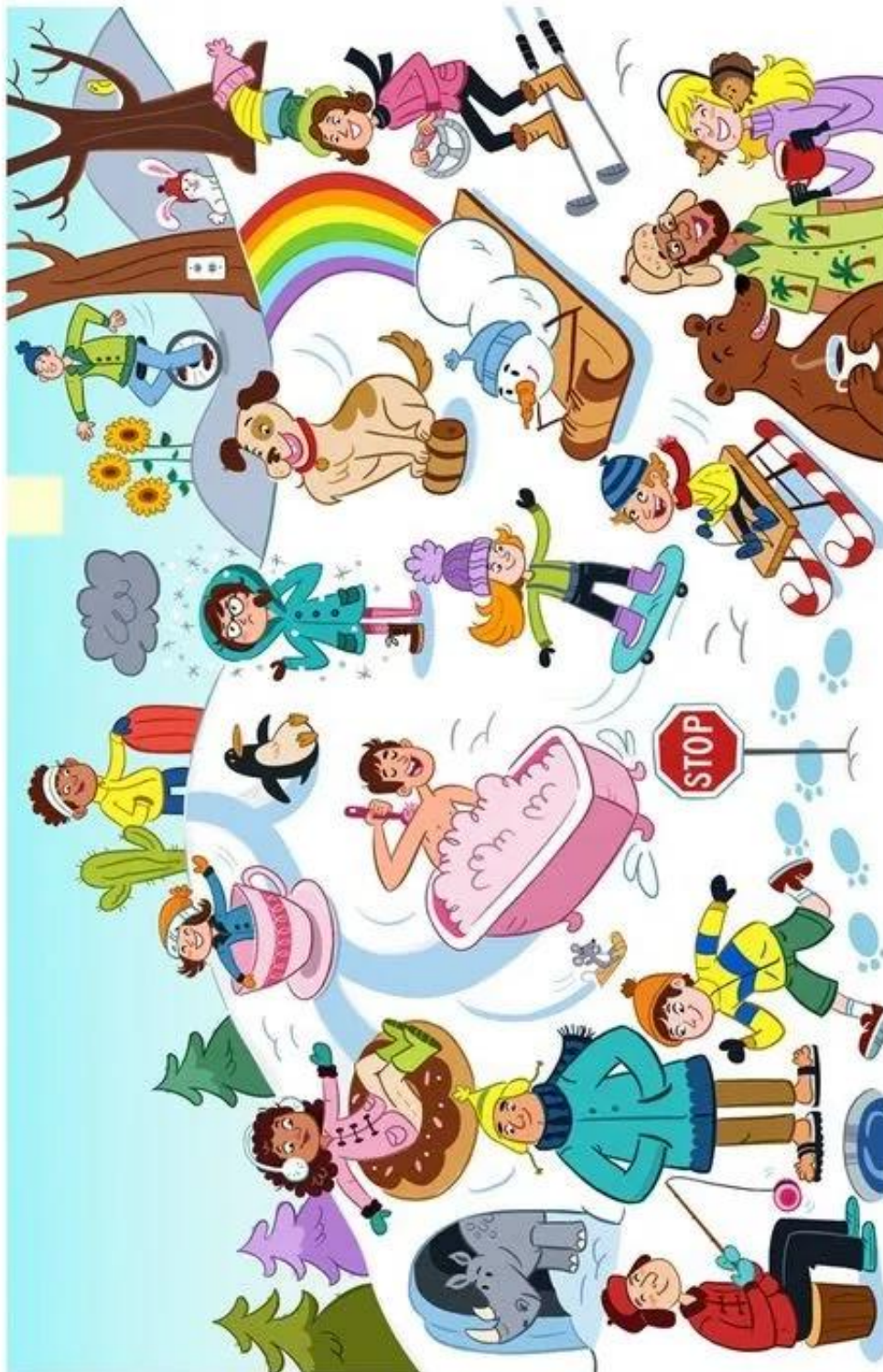
Své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci.

Zdalo se mi, že to donese bez rozbití, ale shodili mu to.

Nové štěně se schovávalo pod sto lem.

Na Aljašce je velké množství lovců vel ryb.

Příloha 3 – Obrázek určený k popisu³⁴

³⁴ Převzato z: <https://www.kobejet.com/en/lesson/present-progressive-ing-describing-pictures>

Příloha 4 – Příklad souhlasu rodičů

Souhlas s účastí dítěte na výzkumu pro bakalářskou práci

Informace o výzkumu:

Tento rok pracuji na bakalářské práci na téma Analýza regionálních změn v mluvním projevu dětí s ohledem na jevy zvukové roviny. Cílem mé závěrečné práce je postihnout některé jevy zvukové roviny v mluvním projevu dětí s ohledem na region, ve kterém aktuálně žijí. V analytické části bych chtěla sledovat mluvní a čtené projevy dětí ve věku 8–10 let. Mám nachystaný stručný text (izolované věty), který děti pouze přečtou, kratičký rozhovor na jednoduchá témata a popis obrázku.

Veškeré informace o dětech budou v bakalářské práci **anonymní**. Mým účelem není sledovat dovednosti (jak dobře umí nebo neumí číst) dětí, zaměřuji se pouze na jejich mluvní a čtený projev a výslovnost.

Prohlášení:

Já, níže podepsaný/-á, souhlasím s tím, že se mé dítě _____ může účastnit výzkumu pro analytickou část bakalářské práce. Prohlašuji, že jsem se seznámil/a s informacemi o cílech a průběhu výzkumu.

V _____, dne _____

Podpis

Příloha 5 – Procentuální úspěšnost realizace rázu

Ostrava	Čtený	Spontánní
Ríša	91,30 %	100,00 %
Editka	100,00 %	100,00 %
Nikol	91,30 %	100,00 %
Isabela	100,00 %	87,50 %
Tran	100,00 %	100,00 %
Adam	95,00 %	100,00 %
David	95,00 %	87,50 %
Průměr celkem	96,09 %	96,00 %

Praha	Čtený	Spontánní
Felix	91,30 %	100,00 %
Martin	100,00 %	100,00 %
Ema	91,30 %	91,30 %
Adam	91,30 %	63,60 %
Julinka	100,00 %	88,80 %
Jakub	100,00 %	95,60 %
Lilinka	95,00 %	85,70 %
Průměr celkem	95,56 %	89,00 %

Uherské Hradiště	Čtený	Spontánní
Filip	95,00 %	100,00 %
Vojta	82,60 %	58,80 %
Bára	95,00 %	100,00 %
Walter	86,90 %	90,90 %
Viktor	100,00 %	100,00 %
Nella	91,30 %	94,70 %
Aneta	100,00 %	100,00 %
Průměr celkem	92,97 %	92,00 %

Příloha 6 – Výsledné hodnoty mluvního tempa

Ostrava	Čtený	Spontánní
Ríša	2,50	2,02
Editka	3,04	2,33
Nikol	2,53	2,57
Isabela	2,36	2,76
Tran	0,83	1,77
Adam	3,03	2,55
David	3,09	3,50
Průměr celkem	2,48	2,50

Praha	Čtený	Spontánní
Felix	1,88	2,47
Martin	1,47	2,59
Ema	2,33	2,90
Adam	1,42	2,96
Julinka	1,03	2,54
Jakub	0,85	2,44
Lilinka	0,95	3,52
Průměr celkem	1,41	2,77

Uherské Hradiště	Čtený	Spontánní
Filip	2,50	2,67
Vojta	2,52	3,25
Bára	2,51	3,54
Walter	2,46	3,85
Viktor	2,33	2,60
Aneta	1,80	2,80
Nella	3,13	2,56
Průměr celkem	2,46	3,03

Příloha 7 – Výsledné hodnoty kvality vokálů

Čteného projevu

Ostrava:	Á	É	Í	Ú
Ríša	137,63	0	127,35	127,57
Editka	120,39	182,42	100,99	242,75
Nikol	101,60	111,29	114,10	0
Isabela	191,25	136,15	162,58	146,88
Tran	170,06	74,38	121,33	0
Adam	163,77	111,82	107,36	0
David	153,87	88,43	106,73	113,57
Průměr celkem	148,37	117,41	120,06	157,69

Praha	Á	É	Í	Ú
Felix	160,41	165,64	136,39	262,52
Martin	149,16	164,32	147,16	171,09
Ema	112,61	0	144,56	0
Adam	152,11	138,12	99,18	154,07
Julinka	178,08	228,44	135,68	107,65
Jakub	146,45	114,42	101,74	122,17
Lilinka	170,69	0	91,67	96,64
Průměr celkem	152,78	162,18	122,34	152,36

Uherské Hradiště	Á	É	Í	Ú
Filip	173,78	164,96	119,11	124,85
Vojta	175,21	118,46	102,31	140,80
Bára	144,26	170,62	145,91	107,63
Walter	152,26	259,93	149,05	92,52
Viktor	183,61	172,84	168,78	130,23
Aneta	121,00	123,65	128,44	141,36
Nella	143,70	159,84	100,62	87,64
Průměr celkem	156,26	167,19	130,61	117,86

Spontánního projevu

Ostrava:	Á	É	Í	Ú
Ríša	209,53	161,57	180,37	165,62
Editka	204,55	151,75	155,62	160,00
Nikol	194,83	204,00	194,62	103,25
Isabela	194,16	174,25	159,37	171,50
Tran	182,66	224,12	263,12	249,75
Adam	150,00	96,25	124,75	189,37
David	210,83	187,00	171,43	166,50
Průměr celkem	192,36	171,27	178,47	172,28

Praha:	Á	É	Í	Ú
Felix	272,83	274,75	267,25	219,50
Martin	306,00	328,13	263,25	317,87
Ema	220,52	159,38	155,75	173,87
Adam	301,33	276,13	289,00	301,62
Julinka	345,33	269,75	255,75	311,12
Jakub	325,50	281,38	259,25	297,87
Lilinka	305,33	279,50	318,38	276,12
Průměr celkem	296,69	267,00	258,38	271,14

Uherské Hradiště:	Á	É	Í	Ú
Filip	204,83	142,75	146,13	124,87
Vojta	195,50	163,75	170,50	162,62
Bára	168,16	155,38	154,63	153,50
Walter	171,50	164,13	184,13	165,87
Viktor	223,33	189,38	194,63	184,87
Aneta	173,16	168,00	125,13	130,37
Nella	202,50	169,75	166,25	163,87
Průměr celkem	191,28	164,73	163,05	155,14

Příloha 8 – Výsledky asimilací před sonorami

Čtený projev

Ostrava:	Znělé	Neznělé
Ríša	4	1
Editka	4	1
Nikol	1	4
Isabela	2	3
Tran	0	5
Adam	3	2
David	4	1
Průměr celkem	2,57	2,42
Celkem hlásek	18	17

Praha:	Znělé	Neznělé
Felix	3	2
Martin	1	4
Ema	2	3
Adam	2	3
Julinka	2	3
Jakub	1	4
Lilinka	2	3
Průměr celkem	1,85	3,14
Celkem hlásek	13	22

Uherské Hradiště:	Znělé	Neznělé
Filip	5	0
Vojta	4	1
Bára	3	2
Walter	2	3
Viktor	4	1
Aneta	1	4
Nella	4	1
Průměr celkem	3,28	1,71
Celkem hlásek	23	12

Spontánní projev

Ostrava:	Znělé	Neznělé
Ríša	0	0
Editka	0	0
Nikol	0	0
Isabela	1	1
Tran	0	0
Adam	0	4
David	4	0
Průměr celkem	2,5	2,5
Celkem hlásek	5	5

Praha:	Znělé	Neznělé
Felix	0	2
Martin	0	0
Ema	0	3
Adam	0	2
Julinka	0	2
Jakub	2	2
Lilinka	3	1
Průměr celkem	2,5	2
Celkem hlásek	5	12

Uherské Hradiště:	Znělé	Neznělé
Filip	0	0
Vojta	0	0
Bára	3	0
Walter	0	0
Viktor	5	0
Aneta	2	1
Nella	1	0
Průměr celkem	2,75	1
Celkem hlásek	11	1

Příloha 9 – Ortografický přepis pořázených nahrávek

OSTRAVA:

Ríša: můj kamaráda za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě čtečnicka jak zadržuje zlošiny zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě na natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Lád'a šel do biografu kde byla spousta ná návštěvní návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale ale byl až z Ostravy, s stávkou se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy nasl na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku lej l létali dva raci, ti ty jíš šuše sušenky jediné z mlékem, konečně jsem se všichni shodil na odpověď, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohacví je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapeni že tak vznikla naše láska, maminka mě dělá kf dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se neházel v Omolouci, zdálo se mi že to že to donese bez rozbití ale s shodili mu to, nové ště štěně se schovávalo pod stolem, a na alešce je velké množství lovců velryb

Co rád děláš? třeba co rád děláš ve škole, jaký je tvůj oblíbený předmět? Čeština Proč máš rád češtinu? Protože umí Čteš rád? A o čem? Knížky o fotbale Děláš něco radši, než čteš? fotbal Hraješ v obraně nebo v útoku? V útoku Co chceš dělat až vyrosteš? Fotbalista Co děláš rád po škole kromě fotbalu, doma třeba? Hraju s kámoši hry Roblox, Rokedlík Máš oblíbenou pohádku nějakou? Nevím popiš

Co vidíš na obrázku? medvěd pije kávu sněhulák s to na sáňkách duha králík s čepicí pták žlutý kaktus zelený strom růžový strom myje se v vaně značka rybaří jede na donutu mrak stromy květiny pes čepice Co dělá tady pán? jezdí A tohle je co třeba? hroch nosorožec

Editka: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četnicka jak zadržuje zločince, jirí svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě fialky a potkala dvanáct meš měsíčků, Lád'a šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahey ale byl až z Ostravy, stávka se do konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka z lesa za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, bavil mu David musel do školy jen jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem se konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapeni že tak vznikla naše láska, miminko dělá maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na al Aljašce je velké množství lovců velryb

Co po povíš třeba o rodině, o mamince, jak vypadá? maminka má takové bílé vlasy a trošku hnědé taťka má černé vlasy a takové zelenohnědé oči brácha má blondřaté vlasy babička má od taťky mamka má černé a má takové zelenomodré oči moje sestřenice má hnědé vlasy a druhá sestřenice má taky hnědé vlasy a bratranec má blondřaté vlasy *Kde bydlíš?* Pavlovova čtyřicet jedna *V domečku nebo v paneláku, máte zahradu?* nemáme zahradu a bydlíme v paneláku *Máte domácí mazlíčky?* ne *A chtěla bys?* kočku takovou znáte plemeno ratko to je taková kočka ona má čistě zelné nebo modré oči a tady to má takové to má takové bílé *A co ráda děláš s rodinou, jezdíte na výlety?* ráda jsem u babičky protože tam má dva psy jeden je starší a jedno je mládě a je to holka a kluk *A jak jsou velký?* ta malá je malá a velký je velký a jsou černí *A co jste dělali o prázdninách třeba?* já jsem byla od čtvrtka do neděle na na Slovensku

Tak popiš, co vidíš na obrázku. kaktus fialový strom nosorožec v iglú rybaří tam pán značka medvěd pije kávu duha květinový pán co jede z kopce ve vaně holčička jede z kopce v čaji holčička jede z kopce v donutu *Tady paní, co třeba dělá?* lyžuje a má v ruce volant a má na sobě čtyři čepice

Nikol: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky fim fimtarum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávky se konaly přesně v osm hodin, děti se loučili s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděla jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl s si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku lít létali dva raci, ty ještě ty sušenky jediné s mlékem, konečně jsem se jsme všichni shodili na odpovědi, pes raději s jedl slupky od barků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníž roztál v roztál velmi rychle, potkal jsem s snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večer palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v omo Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodil mu to, nové šťastně se schovalo pod stolem, a na aljištce je velká velké množství levců velryb

O čem si chceš povídat? o Vánocích, co jsi dostala pod stromček? zlatou knihu nejkrásnějších písniček, motorku pro panenky, kouzelnou černého kocoura panenku *Koukali jste se na pohádky na Štědrý den?* O popelce *A která je tvoje nejoblíbenější?* kouzelná beruška černý kocour *Co ráda děláš v zimě?* stavím sněhuláka *Jezdíte s rodiči na výlety?* na praděd *Co ráda děláš přes den, máš kroužky nějaký?* mám kroužky trampolíny a gymnastiku, klavír, nauku a hasiče *Máš nějaké sourozence?* jednoho brácha *A jak vypadá?* má hnědé vlasy, ve škole nosí brej brýle *A do jaké třídy chodí?* starší do páté a *Jsi z města tady?* jo, mám panelák, *Máš nějaký domácí mazlíčky?* Morče

Co vidíš na obrázku? duhu, jak se ten pán koupe, jak rybaří jak holčička jezdí na donutu, pejsek se valí na sudu, tady pijí horkou čokoládu, medvěd nějaký pán a nějaká paní a dva ježci

Isabela: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mus aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě

natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dv dvanáct večer mi jela poslední tranvaj domů, viděl jsem ve verku v lese ze za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarád mi schovala kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva rac raci, ty jíš sušenky jediň s mlékem, konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději s jedl slupky od párku než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v ba v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nachází v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nově štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb

*Jak probíhá tvůj den? Co děláš když vstaneš třeba? no když vstanu, tak mi zazvoní budík, půjdu vzbudit brácha at' se obleče, půjdu za mamkou at' taky vstává, že už že už je ráno, že už zvonil budík, potom si půjdu udělat snídani, vyčistím si zuby a půjdu se obléct, bráchovi donesu oblečení, potom mu pomůžu se obléct a potom jenom čekáme až mi mamka udělá svačinu a jak čekáme tak si čtu nebo si hraju s bráchou a potom jak mamka mi udělá svačinu no tak si ji dám do batohu, udělám si pití, nachystám si věci do školy a půjdeme *Jdete pěšky jo?* a někdy autem, *Co máš nejradši k snídani?* k snídani müsli *A k obědu?* k obědu mám nejradši s špagety *Máš nějaké kroužky po škole?* moc ne, jenom jezdím na tréninky s bráchou a někdy i jdu sama *A co dělá brácha?* brácha hraje fotbal*

Popišeš mi obrázek co vidíš? vanu, kartáč, kaktus, stromy, mrak, slunce, sánky, skateboard, značku, dřevo, chytat ryby, tady si dávají kávu nebo čaj, bobuje

Tran: můj kamarád za mnou spěchá v autě, po potkal jsem ve městě četníka jak za zadržuje zločince, Jiří svého pej pejska dž držel zkrátka by aby mu neutekl, tatínek četl dě jetem z knížky fim fimfulu, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta naš návštěvníků chtěl na konsetr rt do prahy ale byl až Ostravy, stávka stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dv ve dvamáct večer mi je jela poslední tramvaj do domů, viděl jsem ve ve verku v lese za domem pod du dubem, stou stoupl si k oknu aby le lepe viděl, mladý už nespal proto proto byl os ospaly, kamarádka mi schovala důležité věci, dokto doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vla vlakem, nikomu vybe vůbec nedošlo co to může zname znamenat znamenat, venku létali dva rasi, ty jíš sušenky jej jen její jen s mlékem, kom konečně jsem se všichni shodili na odpověji, pes rajěji jedl slupky od párku naž maso, byla taková tma že jsem musl musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfu kom kumfut, sníh roztáhl velmi rychle, potka jsi snad většího lumpa, ja jsou všichni překvapení že ta vznikla naše láska, maminka jela k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouku, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na jezd se sešli mnozí nadšení, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a těl se nachází o Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale sch shodili mu to, nové štěně schovávalo pod stolem, na Aljišce je velké množství lovců lolryb.

Co rád děláš po škole? ano hodně, na angličtinu, na klavír na plavání a na doučko doma na jaký doučování? český jazyk a matematika, a ještě prvouka a ještě angličtinu též co máš nejradši ve škole? ja ti nerozumím, jaký předmět máš nejradši? matematika, a už víš co chceš dělat až vyrosteš? to ještě nevím.

Popíšeš mi obrázek, co vidíš? vidím nějakou medvěd má na ruce horko kávu skle hrneček zajíc má na sobě čepici jeden holka má pět čepicí na hlavě jede myš má jeden lyže a je tu kaktus a mrak sněží a slunce vypadá obdélník

Adam: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, malý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekli jsme se a utíkali jsem domů, na sjezd jse se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb

O čem si chceš povídat? o tom co dělám třeba, třeba jsem s kamarády venku, když je sníh tak se domlouvám s kamarády, že jdeme ze školy na kopec, chodím na koničky rád na plavání se ségrou, á taky mě baví učení aj, co máš nejradši tady? Výtvarka, máš sourozence nějaký? ségru a bráchu, mladší? ségru mladší a bráchu starší

Popíšeš mi, co vidíš? jak rybář loví ty ryby medvěd jak pije kávu jak sáňkujou děti jak sněží z mraku čtveraté slunce stromy barevné sněhulák jak jede na saních na nějakém koberci a zanechává za sebou duhu jak jede holka na nějakých tyčkách má pět čepic značku stopku jak jede z vanou a koupe se hrocha nebo hrocha asi jak vylézá z ze sněhové díry jak tam je králik a jak tam rostou slunečnice jak pes na nějakém sudu jezdí na jak holka jede na skateboardu.

David: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem se všichni shodli na odpověď, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše

láska, maminka dělá k večeři palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd a se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné nechal v Rusku a teď se necha nacházet v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodli mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb

O čem si chceš povídat? koničky, co rád děláš? rád hraju fotbal, kde hraješ? hraju v pozici útočníka nebo hraju klidně útočníka levé křídlo nebo hraju aj levého obránce nebo středáka, co máš rád ve škole? prvouku, když třeba píšeme nebo nějak tak, máš kroužky? chodil jsem tady ve škole na vybíjenu, co chceš být až vyrosteš? buď fotbalista nebo půjdu na nějaké řemeslo nebo na nějaké řemeslo půjdu, třeba bych zkusil buď v oblasti nebo nějakého manažera třeba nějaké firmy

Popíšeš mi obrázek, co vidíš? kaktus, holka jak má sluchátka a sáňuje se, nosorožec, kluk jak loví zvíře, chlapeček jak tu utíká, holka jak se sáňuje, medvěd jak má kafe, paní jak se baví s chlapem, sněhulák jak jede na bych to vzal tak koberci, potom kluk tam jezdí na tom, na čtyřkolce, králíček se dívá, potom je tady kluk jak tady jede ve vaně a myje se a mraky a jak se kuře dívá, tady jo to jsem říkal a tady jak myška jede

PRAHA

Felix: můj kamarád za mnou v autě, potkal jsem v ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří Jiří svého pejska držel krátko aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky fim Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dva dvanáct měsíčků, Lád'a šel do b biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučili s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj dom, viděli jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý, kamarád mi schoval důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ti ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem jsem se konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi můj manžel že je vodník, myslel jsem si že v b v boho v bohatství je kon komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palan palačinky do nich patří vejce a mléko a mouka, lekl jsem se ž a utíkali jsem domů, na sjezd se sešli moží nadšenci, nechal jsem zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu mu to, nově nové štěně se cho schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb

Popíšeš mi jak vypadají tvoji rodiče? Jo, táta je plešatej má malý vousy a má blbej tlak tak proto dneska má takovej přístroj kterej mu měří tlak bere na to prášky a má a dělá a je podnikatel a je šéf tý firmy á máma má tam ta má dlouhý vlasy teď se stará o Ozih o kterej je nemocnej *To je brácha?* Jo, a dělá tu je advokátka a brácha ten chodí se mnou sem do třídy a nejde mu moc čtení a ségra ta chodí semka do školy akorát už chodí do třetí a ráda čte taky *a máš nějaký domácí mazlíčky třeba?* Jo já mám křečka a budu mít slepičky s mámou, protože budem mít novej dům *a teďka jste v bytě nebo v domečku?* V bytě *A je malý byt nebo?* No už se tam moc nevejdeme *A co rádi děláte s rodinou?* Rádi chodíme na výlety rádi jezdíme k babičce o prázdninách rádi jezdíme k moři a o Vánocích rádi jsme na chatě *a kde máte chatu?* V Myslíně, na mapě je to v mych Mnichovicích.

Popíšeš mi co vidíš tady na obrázku? Vidím kaktus, pána co chce jezdit na snowboardu, pána co nemá kolo ale je tam jenom jedno kolo a šlape na tom, králíka zásuvku banán několik čepic a tam je paní a má lyže s volantem ježek je ježčí sluchátka ka a paní s který má na sobě paní s kabátem a má čaj tady je pán v čepici a má letní košili a je tady medvěd s čajem a jede tady pán kterej se koupe ve vaně, je tady nosorožec je tady paní co jezdí na donatu je tady holčička co jezdí v hrnečku je tay pán co chytá ryby je tady pán co se na něj kouká, je tady chlapeček co běží je tady sněhulák kterej jede na saních je tady chlapeček co jede na saních a má místo bruslí lízátko a má a je tady holčička která jede na skateboardu je tady ten tučňák je tady paní na kterou sněží.

Martin: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Lád'a šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na konec do Prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese ze domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že

v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeři do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nach nechal se zas zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je veliké množství loví velryb

Řekneš mi, co rád děláš po škole? Máš nějaké koníčky? Přijdu domů a hraju si s bráchou, kolik je bráchovi? Dva roky A chodiš na nějaké kroužky? Ano, v úterý na florbal a v pátek na ping-pong Co tě baví víc? Mě to baví nastejno Co tě na tom baví? Pomáhat tátovi a tak Co chceš dělat až vyrosteš? Já bych chtěl být architekt A co dělají tvoji rodiče? Můj táta je právník a maminku to nevím A jak vypadá, tatínek třeba? Tatínek má hnědé oči, hnědočerné vlasy jmenuje se Zbyněk a nosí každý den sako a jak vypadá brácha? Brácha ten je zrzek, má hnědošedé oči a eště je strašně moc velký, je mladší, on má totiž dva a půl roku Máš nějaké domácí mazlíčky? Ne, nemám ale měl jsem před tím A jak se jmenovala? ještě jsem ji nepojmenoval a co rádi děláte s rodinou? Jezdíme na výlety do zahraničí, a tak Jaký předmět tě baví nejvíce? Mě baví všechny, ale dost mě baví matika a čeština Proč? Matika tam rád počítám a v češtině rád píšu

Popíšeš mi co vidíš na obrázku? Jo, tady vidím stopku, tady vidím myš která se klouzá na sýru, tady vidím chlapečka který běží, tady vidím medvědí stopy, tady vidím medvěda jak si dává horkou kávu, tady vidím pána a tady vidím paní která pije horkou kávu a má členku s ježkami, tady vidím strom na kterém se pověsil mobil, tady vidím holčičku bez boty, na které pořad sněží, tady vidím kaktus, a tady vidím chlapce který teďka chce sjet na snowboardu, tady vidím holčičku která jede na prkně a tady vidím pána který se myje ve vaně a jede z kopce tady vidím pána která loví s jojem, tady vidím pána který je vystrojený tak aby mu nebyla zima tady vidím nosorožce, tady vidím zajíce s čepicí, tady vidím paní která lyžuje a má čtyři čepic neboli pět čepic, tady vidím psa který jede na sudu dolů, tady vidím sněhuláka, který jede jede po dřevě a za ním je duha.

EMA: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal js jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela posední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oknu oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsem si jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozž rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem že myslel jsem si že v botacs bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeři palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství verlyb

Super a řekneš mi jak probíhá tvůj den když jdeš do školy? No většinou svačím, občas si odpočinu na koberci občas si hraju ale nejvíc asi svačím a co nejradši snídáš? Spíš nějaký toust jako nemám zrovna nejoblíbenější to svačiny jako prostě to co je to sním a jak jdeš do školy pěšky nebo jedeš? No jedu tramvaj když

jsem u táty a vlastně u mámy jezdím autem protože to máme hrozně daleko jsme skoro mimo Prahu *a popíšeš mi jak třeba vypadají tvoji rodiče?* No to by se nedalo moc říct *máte domácí mazlíčky?* Jo mám hlavně psy *a kolik?* Tři *a jak se jmenujou?* A v Chile mám ještě dva další, takže první je Gaby pak je Peggy pak je Ešly pak je Cukre pak je ta jak se jmenuje *a co to je za rasu?* To ještě nevím *a tak jsou malý velký?* No Ašly je malej to ještě štěňátko ještě *a bude velký?* No je to ten buldok *kde bydlíš teda?* Někde za Prahou *a máte barák nebo byt,* máme normálně nemáme sousedy máme to baráček *co třeba ráda děláš s rodiči, jezdíte někam na výlety?* No teď jsem se naučila teprve na kole takže teď hlavně jezdím u mámy na kole vždycky objíždím barák tak je to takový dobrý *a oblíbený předmět ve škole?* Výtvarka všichni říkají že mi to jde *a už víš co chceš dělat až vyrosteš?* No nejsem si ještě moc jistá

Popíšeš mi obrázek co tam vidíš? No tady tohle není moc dobrý nápad se koupat a zároveň i v zimě, no ale hlavně tady ale lyžují a tady tenhle fakt nevím, od kdy je hroch tady, to je mega divný, třeba medvěd, který by neměl pít kafe a tady je stopka a to by tady taky nemělo být, to je trošku divný, a zajáci a hlavně tady tohle a kaktusy to je taky mega divný, tady ani nemají zimní boty, tady tahle má zase gumáky, tenhle jezdí na tyčkách tenhle jezdí na tyčkách to je taky dobrý nápad, přímo do stopky *co tam ještě je?* Že nechápu k čemu jí jsou jako tolik klobouků vlastně čepic a ještě i k tomu nevím jako proč má volant jo, když může řídit úplně sama, to je mega divný, tady nevím proč se objevil náhodou mrak když zapomněla si botu, mega divný *a jezdíš lyžovat?* No nevím už jsem to dlouho nedělala naposledy v Chile, tady zásuvka v stromě, ježiš, myš ta si to musí užívat, tučňák ten žije na pólu a tady už by všichni dávno chtěli a tahle v šálku tahle v donutu, na skejtu cože to je mega divný

Adam: můj kam můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě č četníka jak zadr zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu netekl, tatínek četl dětem z knížky fimá Fimfárum, Maruška v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíců, Láďa šel do biogroufu kde byla spousta návštěvníků chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy nahledanou, ve dvanáct ve večer mi jela poslední tramvaj domů, děle viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl uspaný, kamarádka mi schovala děl důležitý věci, doktor mi objevil na ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošel nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ti ty jíš sušenky jediná s mlékem, konečně jsem se všichni shodili na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v obohatví je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad světlo lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vží vznikla naše láska, maminka dělá k večeři palačinky do nich potřít vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjed sešli mnozí nadšení, nechal jsem natknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nechá nacházet v Ololomouci, zdálo se že se mi že to to dones bez rozbití ale shodili se mu to, nové štěně se schovalo pod stolem, na Aljčaněce a velké množství lovců velryb

A řekneš mi co rád děláš po škole? Jó jdu domů a těším se na na Honzu a dneska je nemocne *to je brácha?* Jo to je brácha a tak se těším prostě že si budu doma hrát v pokoji a že to že prostě si budu hrát a že si můžu lehnout taky do postele po škole *a chodíš na kroužky?* Jo chodím na ping-pong na florbal a ještě chodím jsem dřív chodil na jógu ale taky jsem už nechodil protože mě to už nudilo tak jsem se radši se odhlásil *a baví tě to?* Jo moc a můj táta a máma dřív můj táta dřív prodával nákladáky ale vůbec ho to prej nebavilo to jsem se docela divil že ho to nebavilo mě by to bavilo hodně *a co dělá teďka tatka?* Pracuje na počítači *a mamka?* Taky pracuje na počítači, ale chtěla by jsem aby byli paní učitelové *jakto?* Protože by jsem se cítil víc dobře *jaký předmět tě baví nejvíce?*

Tělocvik dělám tam džudo, ale to mi moc nejde tak *a ještě něco?* Druhá je matematika potom je český jazyk a úplně poslední je geometrie to mě vůbec nebaví *už víš co chceš dělat až vyrosteš?* Jo chci prodávat závodní auta *a jaký?* Třeba Bugatti, Lamborghini a prostě všechno

Popíšeš mi co tady vidíš na obrázku? Jo tady nějaký pán chytá ryby nebo co to je tady se kloužají na sáňkách děti tady medvěd pije kafe tady paní tady ježek tady jede nějaký týpek ve vaně tady jede na koblížku nějaká paní se sluchátkama tady v tom zeleným tady kouká tahle jede ve hrnci tady tahle něco dělá s kaktusem tady je nějaký mrak tady jsou pampelišky tady je nějaký týpek se zeleným tady je králík, tady je pták

Julinka: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadru drží zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla zimě natrhala fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale byl až z Ostravy, stávka stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s se mnou se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděli jsem vevrku v lese za domem pod du do dubem, stoupil si k oknu a aby lépe viděl mladý muž nespál proto byl osamělý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktora se doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nyko nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ti jíš ty jíš jíš sušenky jediné s mlékem, konečně jsme se všichni shodli na odpa odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, řekl mi že můj maže manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, shí sníh roztál velmi rychle, pa potkal jsi snad většího lupa lumpa, jaký jsou všichni překvapení že tak vznikala naše láska, maminka dělá k večeři palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkala jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nacha nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v rus Rusku a teď se necháze nacházel v Olomouci, z dalo se mi že to donese bez rozbití ale shodli mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce na Aljašce je velké množství lovců velryb

O čem si chceš povídat, co třeba ráda děláš po škole? Hraju si s lili a *to je kamarádka nebo ségra?* Kamarádka nejlepší chodí sem taky a ještě dělám potom že třeba půjdu domů mě máma vyzvedne, ale dneska mě vyzvedne babička a já tam mám rozkreslenou velkou omalovánku a to tam pak vybarvuju a koukáme se na Kozi příběh *a máš nějaké kroužky po škole?* Tady ve škole chodím v pondělí na klavír pak ve středu tady ne ve škole ve středu tady pak chodím na malování pak ještě chod budu chodit možná v pondělí v úterý možná v úterý ne je to skoro celý týden házená možná na ní budu chodit protože dneska mám zkoušku *a baví tě?* jo *a jaký předmět tě baví nejvíce?* Výtvarka a hudebka *a už víš co chceš dělat až vyrosteš?* Jo budu veterinářka protože mám strašně ráda zvířátka *a jaký máš nejradši* mám ráda úplně všechny kromě vši a takovýchle *máš doma nějaký mazlíčky?* Máma říkala že by nám to tam ušpinili že bysme museli každé den luxovat *a bydlíte v malém domečku nebo bytě?* V normálním domě *a jak vypadají tvoji rodiče třeba?* No máma má hnědý vlasy táta takový černohnědý a máma to umí hodně to anglicky a táta to má nosí pořád dokola hnědý boty a zelenou bundu a jinak nosil červeno-zelenou a nosil mikinu takovou šedo-červenou *a co dělají?* No moje máma dělala fakticky hodně práci ta prostě dělala kavárnu dělala to s počítačem dělala teď bude dělat zubní ordinaci ale teď dělá to takový pro starý lidi a pak ještě teď a před tou prací pro starý lidi ještě to byla včelař *a táta?* Ted' bude dělat za 10 dní zubní ordinaci

Popíšeš mi co vidíš na obrázku? No je docela divný že on se myje venku a ona jezdí v hrncu a ona v koblize ale to může kruh a taky je divný že má místo sáňků lízátka a že se veze na těch hokejkách a tady se veze sněhulák a tady že je duha a že je tady zásuvka a že je nad ní mráček a tady že jede na kůře stromu a že pejsek jede na to na takovém pivu a ona na skejtu a měďa tady a na uších má dva ježky a tady že je králík s tím.

Jakub: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě černí četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého psa držel v krátku aby mu neutek, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do bio biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na konec koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stá stávk počkej stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, dovi David musel do školy jen vlakem, nikdo nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva racci, ty jíš sušenky jediné s mlékem, komek konečně jsem vši jsme se všichni shodli na odpovědi pes raději jedl slupky od ba od bá párků než maso, to není pravda byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo *Je to náročný?* Jo tohle celý je u mě v knížce na dvě stránky, kde jsem skončil, řekl mi že můj manžel je vodník, a já nejsem gej ona je asi holka, myslel jsem si že v bohatství je kom komfort, sníh roztával roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího mu lumpa, jak jsou všichni překvapeni že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich pa patří vejce mléko a mouka, jenom zásadně nutella to jsou pak na nich palačinky *to máš do těsta* lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd na slezd se sešli mnozí mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, tvé tři příduzná příduzná ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce se velké množství lovců le velryb, já říkám verlyb ne velryb

O čem si chceš povídat? Tak asi o rodině a co rád dělám *dobře a popíšeš mi jak vypadají rodiče?* No táta takovej je doktor o maminku se stará protože je nemocná ségra zase dělá krasobruslení moje štěně jako to už není štěně už to je pes mu jsou asi pět šest let tak je kouše mě to dost otravuje tak jsme mu pořídili nějaký hračky aby nás nekousal *co to je za rasu?* Taková ta půl roku uznaná rasa maltypů podle mě *a je velký nebo malý?* Ne je takhle malej a už víc neporoste *co rádi děláte s rodinou?* No já já sám když rodiče se se mnou nemůžou hrát a ségra si se mnou nechce hrát protože tý už je dvanáct je v pubertě a už si nechce hrát ani hry na mobilu nechce se mnou hrát tak hraju sám Call of Duty a občas si zablnu s ťapkou půjdu s ním ven *máš tu nějaké kroužky ve škole?* Keramiku mám a šachy *a baví tě to?* Jo ale ta keramika už mě docela štve protože jakoby musím odcházet z družiny, ale zase když přijdu tak rovnou přijdu ven ale musím se vždycky samozřejmě oblíknout *a jakej předmět tě nejvíc baví ve škole?* Tak čeština ještě jestli se bavíme o tom předmětu, co mě baví úplně nejvíc tak geometrie protože když kreslím takový ty tvary já jsem se naučil i kreslit krychle takže vlastně mě to teďkonc baví na víc jsem dneska spočítal že krychle má sedm bodů a taky mě baví v tom že prostě tam jen rýsuju ty tvary a tak *a už víš co chceš dělat až vyrosteš?* No já bych chtěl mám hodně návrhů třeba jako právník nebo to ministr školství á nebo tu práci co dělá Petr Fiala

Popíšeš mi obrázek, co tam vidíš? Vidím tam nosorožce kterej je schovanej v iglú pak tam vidím ještě holku která se klouže v hrníčku kluk kterej tam snowboarduje, psa kterej tam něco dělá na sudu, tady sjíždí sněhulák s ním kluk na skejtu tady jezdí holka nevím proč se tady myje kluk tady stopka rybaří tady tady je ještě myška kluk tady šlape medvěd tady pije kafičko s nějakou ženskou tady je chlap kterej se s nima baví nějaká žena která sjíždí na golfovejch hůlkách a má v ruce volant a na sobě strašně moc čepic je tady ptáček kterej sedí na stromě zajíček pán co jezdí na jednokolce a tučňák se tady klouže pak a ještě nějaká holka na kterou sněží.

Lili: můj kamarád za mnou šp spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak za zadržuje zločince, Jiří svého psa držel zkrátka aby mu neutek neutekl, tatínek četl dětem z kníž z knížky Fimfárum, Maruška šla

v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láda šel do diografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale až z otravy z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poste poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupil si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nep nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, do doktor mi odje objevil ranku na oku, David musel do školy jen jet vlakem, nikomu vůbec netě nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jedině s mlékem, konečně jsem se jsme se viš všichni shodli na odpovědi, pes raději sedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel roz rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem že si že v dohatciví je komfort, sníš roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou viši všichni překvapeni že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, le lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své přídu příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozdi rozbitý ale scho shodili mu to, nové ště štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců veve veve verlyb

Co ráda děláš po škole? Já nevím všechno já si nic nemůžu vybrat všechno umím všechno zvládnou, ale nevím, co mám dělat jako když přijdu ze školy tak si jako ráda jdu hrát maluji si třeba si i čtu knížku potom si to třeba o víkendů budu si zapíšu do čtenářského deníku nebo třeba si i můžu potom třeba můžu půjčit počítač náš a já tam hraju matematiku A máš nějaký kroužky ve škole? Ve škole ne ale mimo školu já mám jenom dvě kroužky dneska právě jdeme na jeden kroužek s Julinkou na házenou ona tam chce chodit já jsem tam chodila už nějak dva roky tam chodím, a ještě chodíme s Julinkou na malování, takže budeme oba dva na ty stejný kroužky budeme chodit spolu jsme prostě nej kamarádky A jaký předmět tě baví nejvíce? Matematika ta mi nejvíc jde A co tě tam nejvíc baví? Ta zábava, jak to počítáme prostě že paní učitelka ze všeho udělá zábavu A už víš, co chceš dělat až vyrosteš? No já bych chtěla být buď veterinářka nebo módní návrhářka moc hezky maluju ale mám ráda zvířátka, takže asi oboje, že nejdřív budu asi módní návrhářka a potom se stanu veterinářka jako moje kamarádka Julinka A jaký je tvoje nejoblíbenější zvířátko? Pejsci kterýho máme i doma a budu mít křečka A jakého máte doma pejska? Malinkýho tak Jack Russell a jmenuje se Penynka je to holka, ale už je to stará babička A kde bydlíte máte domeček zahrádku nebo byt? Máme byt hned před školou, proto chodím sama A jak vypadají třeba tvoji rodiče? No táta je hodně velkéj má hnědý vlasy jako já jsem taková mám stejný oči jako táta ale zase nechápu proč se táta bojí berušek když on je strašně obří oproti takovýho malýho broučka, když je tak vysoký nechápu proč a maminka je taková hodně přísná nebo spíš je hodnější milejší vždycky vynadá tátovi táta je takovej že nechce ani pomáhat moc dneska třeba máma řekla tátovi aby mi umyl boty z házený a aby mi napsal papírek že mě dneska vyzvedne Julinčina maminka a jdeme na tu házenou no a táta neudělal ani jedno z toho místo toho ležel na gauči a takže máma mu hodně vynadala a zase taky je taková podobná jako já jsem prostě po rodičích že jsem taková stejná tak jsem taková docela přísná Máš sourozence? Mám otravnýho mladšího bráchu a jmenuje se Vincent a včera měl narozky už jsou mu tři a už se mnou bude spát v pokoji ještě že máme tu palandu, protože se počůrává v posteli občas A co rádi děláte s rodinou? Vůbec nic neděláme s rodinou ona má máma novou práci včera jela do Brna a ona já si moc neužívám tu rodinu moc je nevidám, strašně moc pracujou proto jsem tady strašně dlouho vůbec mě to tu nebaví tím pádem, protože mi už mezi tím odejdou všichni kamarádi a já nevím co tu mám dělat vůbec A co dělají rodiče? Moje máma je manažerka nebo byla prostě je pod šéfem prostě manažerka jako pracuje v bio s make-upama táta je takovej jakože návrhářem že on vyrábí ty trubky jak to má, že vyrábí takovou továrnu on to přestavěj když se jim bude líbit ten tátův návrh no a je to strašně těžká a složitá práce takže to nemůžu vysvětlovat

A popíšeš mi co vidíš tady na obrázku? No je to takovej trochu směšnej obrázek že tady jezdí pán ve vaně tady je stopka tady lyžuje sněhulák a má tady duhu nebo že tady má volant má hodně čepic na sobě tady jezdí na kole tady že jezdí v košíčku tady na koblize a že tady má lízátka a tady má minigolf ještě tady má skejt a tady nemá botu tady je kaktus tady jsou duhové stromy tady je zásuvka tady je sud a je velkej pes a tady že nejsou že tady má sluchátka jako ježky baví se s medvědem a tenhle je letní oblečení a tady že má kraťásky a tady je že má sandále tady je nosorožec tady že je myška a že tady ten mráček že tady jsou ta kytky a ještě že tady má lízátko tady je nosorožec ale to jsem už říkala

UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Filip: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka zdržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý nespál proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku lí létali dva racci, ty jíš sušenky jediňě s mlékem, konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nachází v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale scho shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství velryb

Povíš mi něco o rodičích? No tak třeba máma docela ráda nosí takové takové divné šaty takové jakoby no nevím nevím jak to popsat táta je v Austrálii *Co tam dělá?* On je a dovolené a potom Jerry to je můj kocour on včera vrazil do zdi a má rozbitý čumák *A máš sourozence?* Ne *Máš jenom kočku?* Mám ještě rybičky *A s rodinou jezdíte někam?* No ano třeba teď jsme byli v Thajsku *A líbilo se ti tam?* No asi ten bazén v tom hotelu tam byl takový strašně luxusní hotel *Takže jezdíte k moři jo?* No docela jo, každý rok *Co děláš po škole rád?* Hraju Minecraft nebo jdu do juda *A co chceš dělat až vyrosteš?* Nevím *A jaký předmět tě baví nejvíce ve škole?* Tělocvik, protože tam nemusím nic psát a no psaní mně moc nejde

Popíšeš mi co se děje na obrázku? No je to divné že tady je kaktus v zimě, tento kluk zachvíli spadne tento má růžovou vanu což je divné má v domě myši, nosorožec má dobré iglú, tento se neřádí a loví jojem tento sáňkuje jo a tento má moc čepic protože je jí strašná zima tady sněhulák za sebou zanechává duhu protože je VIP tato má sluchátka ježky tento medvěd se řehťá a za chvíli vylije čaj no tady ta jezdí na skateboardu a za chvíli asi spadne tady rostou slunečnice tady je minecraftové slunko tady nevím proč je černý mrak když tam sněží tady je fialový strom tady se klouže na sušenky místo aby ji snědla a no to je všecko

Vojta: můj kamarád můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zdržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě na natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků chtěl na koncert do Prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel šk do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediňě s mlékem, konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsme museli rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, ja jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíka

utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout kra krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nachází v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb

Řekneš mi, jak vypadají tvoji rodiče třeba? No ona je mamka taková usměvavá ráda nosí pěkné šaty dělá paní asistentku, a ještě ráda vaří nějaké dobré jídla a tatka tak on pracuje s koňma připravuje do dostihů někdy ho hod moc bolí záda od těch koňů že musí držet třeba sto dvacet noh no a taky usměvavý má krátké vlasy černé aj mamka no mamka má takové delší ale taky je má takové černé a táta nosí rifle a takovou zelenou mikinu *A máš sourozence?* Jo brácha staršího *Máš nějaké domácí mazlíčky?* Jo pejska Bettynu *A je velký/malý?* Je takový střední jezevčík *Co rádi děláte s rodinou?* Rádi jezdíme třeba na chatu nebo hrad Buchlov *Co rád děláš po škole?* Hraju Fortnite a dělám si úkoly *Nějaký kroužky?* Jo mám fotbal dneska máme zápas *A na jaký pozici hraješ?* Brankář nebo útočník *Už víš, co chceš dělat až vyrosteš?* No buď hrát fotbal nebo jezdit na koni

Popíšeš mi, co vidíš na obrázku? Tak pán chytá ryby a něho se kámoš dívá nějaký kluk z tama utíká je tu cedule stop někdo jede nějaký chlap jede ve vaně a drhne se při tom myška s ním asi závodí nebo jede vedle něho hnedka holka tam jede na donutu má pěkné sluchátka potom tam jede holka v čajovém hrnku teda tučňák tam jede jen tak po sněhu po zadku kluk jde na kopec má vedle sebe kaktus kluk tady jezdí na jedno kolce pták sedí na stromě králík se na to všechno dívá paní má tady víc čepic, kdyby jí náhodou byla zima a ovládá volant teda lyže volantem pes tu jede na takový plechovce nebo na něčem holka jede na skejtu medvěd si povídá s paní a pije u toho čaj a paní má na sobě ježky a u toho je pán v košili letní a kluk tu jede na saních a místo lyží má ty cukrové hůlky a za ním jede sněhulák a je tu duha a kytky.

Bára: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločinec, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do Prahy ale byl až z Ostravy, stáva se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespál proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oko, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jedině s mlékem, konečně jsem se konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nachází v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez hrozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb.

Řekneš mi něco o rodičích třeba? Takže moje mamka má taková havraní vlasy, ale i takové jako sluníčko moje mamka má také krásné zelené hnědé oči a tatínek to tak to samé no tak tatínek je ze Slovenska ale naučil se mluvit česky tatínek má vlásky jako ježeček a má je taky havraní no tak *Co dělají třeba?* Moje mamka fyzioterapeutka a baví jí to, protože chce pomáhat vlastně těm miminkům no a tatka je řezník, takže mám každý den maso a mám ho ráda *Domácí mazlíčky máš?* Jo dvě želvičky, měla jsem deset krevet a pět ryb *Sourozence?* Ano dva mám samé bratry můj větší brácha má dvanáct a jmenuje Lukáš a menší brácha má jeden rok a jmenuje

se Filípek *Co rádi děláte s rodinou?* Jezdíme rádi na zahradu a někam k moři nebo na Slovensko za babičkou *Kam nejradši jezdíš ty?* No na Slovensko *Co ráda děláš po škole třeba?* Udělám si úkoly někdy jdu ven s kamarádkama a tam si hraju až třeba do šesti no a pak když dojdu domů tak povečeřím a dívám se chvílku s rodinou na telku *a máš nějaký kroužky?* Jo mám skaut měla jsem klávesy a mám keramiku *Jaký předmět tě baví nejvíc?* Čeština *Proč?* Protože mě baví, jak kdyby vyslovovat a učit se třeba násobilku teda vyjmenovaná slova *Už víš co chceš dělat až vyrosteš?* To nevím ale myslím, že bych mohla být pekařka

Popíšeš mi, co se děje tady na obrázku? Takže nosorožec je v jeskyni nebo takové iglú pán se myje ve vaně tady pán jezdí na kole nebo takovém polokole pán rybaří tady medvěd si dává kafe s lidma pak jezdí tady paní s hodně čepicemi a hodně jako oblečená a má v ruce volant potom tady je ve stromě zásuvka kaktus a hodně sychravo tady jedna holčička nemá botu je hodně oblečená dobře tady nějaký nějaké děcko tady jezdí v hrníčku a sněhulák tady sáňkuje a dělá za sebou duhu holčička skateboarduje pán se dívá jak rybaří ten další pán tučňák se sklouzává kluk chce bobovat králíček s čepicí a kluk co se sáňkuje

Walter: Můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem potkal jsem ve městě četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvac dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z ostrov Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shle na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl jsi k oknu aby lépe viděl, mladý muž nepsal proto byl opsalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva racci, ty jíš už sušenky jediné s mlékem, konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bota botasci ne bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to dod donese bez rozbití ale shodil mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na alješ alješ al Aljašce je velké množství lovců velryb.

Řekneš mi něco o své rodině, jak vypadají rodiče třeba? Takže můj táta mu totiž padaly vlasy tak se ostříhal, že jak kdyby nemá vlasy a moje máma si je neostříhala a můj táta dělá judo aj já dělám judo a vlastně můj táta je zemědělec a máma je taky zemědělkyně *Máš nějaké domácí mazlíčky?* No moje ségra má křečka *A ségra je mladší/starší?* Mladší *Co rádi děláte s rodinou?* No já se docela bojím jezdit letadlem tak nejdál jsme byli v Chorvatsku *A líbilo se ti tam a co?* Jo no že já jsem vlastně rybář tak se mi tam líbily ty ryby *Máš nějaký kroužky po škole?* Jo mám bicí nauku judo kytaru *Co tě baví nejvíc?* No nastejném je judo a bicí to je nastejno *A jaký předmět tě baví ve škole nejvíc?* Tělocvik protože je to takové jak kdyby odpočinek od toho učiva *Už víš co chceš dělat až vyrosteš?* Jo taky být zemědělec a být ještě to profesionální judista

Popíšeš mi obrázek prosím? Jakože má říct co dělá? *Ano* Tato se sprchuje tato jezdí v hrníčku tato sedí na donatu tento je někde v díře tento chytá na maso tato myš jede na sáních tento kluk se chystá to sjet tahle asi není ráda že ztratila botu a sněží tenhle jezdí na nějakém divém kole nevím jak se to jmenuje tato lyžuje tento sněhulák jede teda bobuje tahle jezdí na skateboardu tento kluk taky lyžuje tady si povídají s kakaem a tento je špehuje a to je všechno.

Viktor: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě čestníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, stoupil stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespal proto byl ospalý, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva raci, ty jíš sušenky jediná s mlékem, konečně jsem se konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bota botas bohatství je komfort, sníh roztál velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sj sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nachází v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití rozbití ale shodli shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb.

Řekneš mi něco o své rodině? Jak vypadají rodiče? No, takže aj bráču? Všechno Tak první bych začal od bráchy no tak ten má takové spíš hnědé vlasy a má vlastně trošku i hodně to hnědou pleť jako že ji má trošku tmavší než já pak bych řekl o ségře ségra má hodně dlouhé vlasy jsme dvojčata se ségrou a chodí se mnou do třídy a má takové hodně zelené oči a má hodně tmavší pleť než já pak u táty tak táta má tak stejné vlasy jak já akorát je má hnědé pak ještě jak vypadá nebo i co dělá *I co dělá třeba* no tak hodně pracuje na zahradě včera sekal celou zahradu a má hodně velké svaly *A mamka* ta je trošku bělejší má blondaté vlasy má krásně modré oči a to je asi tak vše *Máš nějaké domácí mazlíčky?* No u dědečka pejska Baronka *A je velký/malý?* no má dva roky *A co rád děláš po škole?* Po škole tak jdu vlastně napsat, jestli někdo nejde ven z kamarádů a pokud napíšu že jo tak jdu ven *Máš nějaké koničky?* Jo hokej *A na jaké pozici hraješ?* No tak my zatím nemáme určené pozice, ale budeme a chtěl bych hrát na útočnickovi *A už víš co chceš dělat až vyrosteš?* No tak jako asi být hasič protože můj sen je vlastně zachránit někomu život.

Popišeš obrázek prosím? Dobře takže je tu duha a po té duze jede sněhulák pak je tu tučňák který se klouže je tu ještě jedna holka která se klouže na sněhu na v tom v skleničce na kafe pak je tu ještě kluk který se koupe pak ještě je tu jedna holka která se klouže na koblize je tu nosorožec v jeskyni pán tady asi loví ryby na něj se dívá holka v takové modré bundě jeden kluk tam hodně rychle běží na stopce pak tady je holka která jede na normálních saní pak tady jedna holka ve fialové čepici tady jezdí na skateboardu je tu medvěd který pije kafe potom je tu nějaký asi otužilec protože má jenom košili a čepici a pak je tu holka která pije kafe a má fialový svetr pak je tu ještě holka která lyžuje má na sobě asi čtyři čepice no jo čtyři čepice a drží v ruce volant.

Aneta: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě četníka jak zdržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverku v lese za domem pod dubem, stoupl jsi k oknu aby lépe viděl, mladý muž nespaldl proto byl ospalý nespaldl, kamarádka mi schovala důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může znamenat, venku létali dva

racci, ty jíš sušenky jen s mlékem, konečně jsme všichni konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději jedl slupky od párků než maso, byla taková tma že jsme musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je komfort, sníž roztáhl velmi rychle, potkal jsi snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapeni že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na slej na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknou kráté poté krátce poté, své příbuzné ponechal v Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to donese bez rozbití ale shodili mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce je velké množství lovců velryb.

Řekneš mi něco o rodině? Mám jednu sestru bráchu pak mám mamku a tatku a tatka pracuje doma na počítači a mamka ta nepracuje, protože moje sestra je malá Jak vypadají rodiče? Mamka má hnědé vlasy a zelené oči a tatka má taky hnědé vlasy a hnědé oči A máš nějaké domácí mazlíčky? Ne A chtěla bys? Jo chameleona A co rádi děláte s rodinou? Jezdíme na výlety třeba za babičkou Co ráda děláš po škole? Hraju si s legem Máš nějaké kroužky po škole? Jo výtvarku a keramiku Ráda kreslíš? Jo Už víš, co chceš být až vyrosteš? Asi být ilustrátorka Popíšeš mi jak vypadá tvůj den když jdeš do školy? Ráno vstanu vyčistím si zuby ani nechodím na snídani a pak jdu do školy a po škole si udělám úkoly a jdu s hrát Co máš ráda k obědu třeba? Asi hranolky.

Popíšeš mi co se děje na obrázku? Tady ten pán se koupe ve vaně tenhle tam loví ryby a tady ta holčička sáňkuje tady roste kaktus a tady jsou kytičky a tam je králík, tady sáňkuje tady pijou horkou čokoládu ten tam jezdí na kole.

Nella: můj kamarád za mnou spěchal v autě, potkal jsem ve městě čet četníka jak zadržuje zločince, Jiří svého pejska držel zkrátka aby mu neutekl, tatínek četl dětem z knížky Fimfárum, Maruška šla v zimě natrhat fialky a potkala dvanáct měsíčků, Láďa šel do biografu kde byla spousta návštěvníků, chtěl na koncert do prahy ale byl už až z Ostravy, stávka se konala přesně v osm hodin, děti se loučily s milou paní učitelkou slovy na shledanou, ve dvanáct večer mi jela poslední tramvaj domů, viděl jsem veverka v lese za domem pod dubem, stoupl si k oknu aby lépe viděl, mladý muž nese nespál protože byl opsalý, kamarád mi schoval důležité věci, doktor mi objevil ranku na oku, David musel do školy jet vlakem, nikomu vůbec nedošlo co to může být znamenat, venku létali dva racci, ty jíš sušenky jediná s mlékem, konečně jsem konečně jsme se všichni shodli na odpovědi, pes raději uděl pes raději jedl su slupky od br párků než maso, byly taková byla taková tma že jsem musel rozsvítit světlo, řekl mi že můj manžel je vodník, myslel jsem si že v bohatství je kon komfort, sníž roztál velmi rychle, potkal jsi nad snad většího lumpa, jak jsou všichni překvapení že tak všichni že tak všichni ne že tak vznikla naše láska, maminka dělá k večeri palačinky do nich patří vejce mléko a mouka, lekl jsem se a utíkal jsem domů, na sjezd na sjezd se sešli mnozí nadšenci, nechal se zatknout krátce poté, své příbuzné ponechal v ruk Rusku a teď se nacházel v Olomouci, zdálo se mi že to dod donese bez rozbití ale shodil mu to shodil mu to, nové štěně se schovávalo pod stolem, na Aljašce na Aljašce je velké množství lovců velryb.

Řekneš mi, jak vypadají rodiče, co dělají? Moje mamka je v práci a dělá procvičuje lidi, když mají zranění no tak potom je procvičuje a můj tatka dělá kurýra a on tam dělá na počítači jak kdyby A jak vypadají? Mamka má černo-hnědé vlasy a má zeleno-modré oči a tatka má černé vlasy a má světle modré oči Máš nějaké sourozence? Bráchu mladšího Co rádi děláte s rodinou? Jezdíme na výlety a s tatkou rádi sportujeme Co děláte nejradši za sport? Asi nejradši jezdíme na kole Co ráda děláš po škole? Po škole si hraju s činčilou nebo jdeme na ty kola nebo si hraju s bráchou, a ještě jdu s kamarádama ven třeba Máš nějaké kroužky? Mám volejbal, a ještě golf ale

s tím golfem pomalu končím už *Nebaví tě? moc ne Už víš, co chceš být až vyrosteš?* Asi chci být fotografka *A jaký předmět tě baví nejvíc?* Tělocvik, čeština, a ještě huděbka

Popíšeš mi obrázek? Koupe se ve vaně nosorožec je v jeskyni chytají ryby tady jezdí na takovém jednom kole sněhulák se klouže na saních a má za sebou duhu pejsek stojí na válci na holčičku padá sníh tady holka lyžuje tady pijou čaj a smějí se kluk sáňkuje holka jezdí na skateboardu holka se klouže po hrníčku tady se klouže na takovém do bazénu jak kdyby a tady si kluk něco hladí.